

11 omnia facta sunt, que diligentissimus quisque observaturus fuisset. Unde, ut ait Abb. hic in ult. not. ut quis casu fortuito non teneatur, intelligitur de fortuito, quem etiam diligentissimus pravi- dere non potest, ut l. si quis domum off. Locat. Quibus addi potest etiam latam culpam fortasse intervenisse, quia vehementius res ablatas recuperandi studium in causa fuit, ne ille miser cautius extraheret, argum. cap. Suscepimus, supra eodem. Ubi Alex. III. (Quoniam, inquit, expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vili- bus rebus, & transitorijs tam acriter in alijs exar- descere, abstineat iste humiliter ab Altaris ministre- rio, & uterque peccatum suum ad arbitrium tuum studeat expiare) ubi Felin in 1. not. dicit Clerico imputari ad irregularitatem si ex actu con- servandi bona sequatur homicidium etiam extra propositum. Ex quibus resultat etiam responsio ad objecta: & ita resolutum.

De Clericis pugnantibus in Duello,

Cap. Henricus,

S V M M A R I V M.

- 1 Irregularis est Clericus si pugil ab eo datus adversari- um occidat; dispensatur tamen cum eo ad be- neficium.
- 2 Consiuetudo que accusans, & accusatus adstringitur ad pagandum damnata est.
- 3 Duellum purgationis vulgaris quibus rationibus repro- betur.
- 4 Potentioribus pares esse non possumus.
- 5 Inequalitas in iudicij reprobatur paritas approba- tur.
- 6 Fortitudo nulla sine iustitia est laudanda.
- 7 Duellum purgationis vulgaris quo iure sit prohibi- tum.
- 8 Dispensari potest cum homicida voluntario ad obin- dum beneficium etiam in titulum.
- 9 Et an hac dispensatio sit debita adeo superior peccet dispensando.
- 10 Clericus homicida est deponendus, & perpetuo detru- endus in monasterium.
- 11 Verbum, potest, est facultatis.
- 12 Dispensare non potest inferior a Papa nisi ex causa ma- gne utilitatis, vel necessitatis Ecclesie.
- 13 Dispensatio est quedam misericordia.
- 14 Misericordia quid sit.
- 15 Papa in his que sunt iuris positivi dispensare potest sine ulla causa, & sic dispensari sine iuri quoad Deum.

Declaratur, ibidem, vers. Nisi lex canonica.

- 16 Dispensare potest cum homicida voluntario etiam Episcopus ad beneficium simplex, sed ad curatum non dispensat nisi Papa, & num. 27. usque in fi- nem.
- Dispensare an possit Episcopus cum homicida volunta- rio ad beneficium curatum prius obtentum, ibid. vers. Et quavis.
- 17 Et quid ad beneficium non curatum, cui sit an- nexumonus ministrandi in sacris Ordinibus per scriptum.
- Et quid si alter beneficium impetraverit in even- tum privationis ante accusationem institutam,

- ibidem, vers. An autem Episcopus.
- 18 Homicida voluntarius in sacris Ordinibus non dispen- sat.
- 19 Et quid in minoribus.
- 20 Ordo quilibet in latorij significatione dicitur sacer.
- 21 Dispensare an possit Episcopus cum occulto homicida etiam in sacris.
- 22 Homicida voluntarius etiam occultus ex Concilio Tri- dentino omni ordine, beneficio, & officio ecclesiastico perpetuo carere debet.
- 23 Concilium Tridentinum in cap. 7. sess. 14. excludens voluntarium homicidam a spe dispensationis an habeat locum in iam promoti ad sacros Ordines, & n. segg.
- 24 Dispensationis gradus tres.
- 25 Promovendus facilius repellitur quam deiciatur pro- motus.
- 26 Concilium Tridentinum nec voluit, nec potuit adimere Papa potestatem dispensandi in sacris ordinibus cum voluntario homicida.
- 27 Papa an possit dispensare quoad Ordines cum homicida voluntario.
- 28 Ecclesia nunquam dispensat super homicidio voluntario etiam ex mansuetudine, & n. 33.
- Contrarium, num. 34.
- 29 Irregularitas causata ex homicidio voluntario an sit de iure divino.
- 30 Papa contra ius divinum non dispensat.
- 31 Phinees nepos Aaron fuit dispensatus super duobus homi- cidis, & permixtus divina ministrare.
- 32 Paulus Apostolus quamvis homicida divina mini- stravit.
- 33 Doctores asserentes Ecclesiam non dispensare super ho- micidio voluntario expenduntur.
- 34 Papa dispensat cum promoti super homicidio volun- tario aliquando in signatura Gratie, aliquando remittit supplicationes ad Congregationem Con- cily.
- 35 Congregationis Concily stylus in dispensationibus super homicidio voluntario.
- 36 Cum homicida voluntario ad effectum ingrediendi reli- gionem quieti dispensetur.
- 37 Penitentiarie stylus in dispensationibus concedendis su- per homicidio voluntario occulto.
- 38 Et quid in advocatis.
- 39 Ecclesie Romane observantia praevalet authoritati cu- iuscunque Doctoris.
- 40 Papa dispensat super omnibus irregularitatibus.
- 41 Cum homicidio voluntario nunquam dispensatur ad Ordines suscipiendos.
- 42 Episcopi post Concilium Tridentinum an possint dispen- sare super homicidio voluntario saltem occulto ad executionem minorum Ordinum.
- 43 Concilij Tridentini decretum in cap. 6. sess. 24. expen- ditur.

HENRICUS. Irregularis est Clericus si pugil ab eo datus adversarij eius occidit, nec excusat consuetudo, potest tamen cum eo circa habendum beneficium dispensari. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & Do- ctiores communiter. Secunda ibi, Quia igitur.

2 Nota primo pravam esse, & damnatam consue- tudinem secundum quam acculatus, & accusator adstringitur ad pugnam pro se vel alium, ut sic appareat de innocentia, vel convincatur de cri- mine illato, quae dicitur purgatio vulgaris, ut in- fra de purgat. vulg. Absit enim ista solutio, ut qui

vincit in campo sit in iure potior, ut inquit Ol- drad. conf. 91. Nullo modo, num. 2. Quia multa ha- bet absolutio propter quae redditur imperscriptibili- bus, ut ibi per eum: & complures rationes cur hac probatio sit reprobata adducunt hic Hollien. num. 1. Jo. Andr. num. 3. Butr. num. 12. Ancharan. num. 6. & Jo. de Anan. num. 1. Quarum prima est, quia per talem probationem Deus tentari videtur, c. Mo- nasticam, 2. quest. 4. Secunda, quia mortes homi- num, & periculo animarum inde proveniunt, cap. 1. vers. In sup. tit. prox. Tertia, quia inventa est Dia- bolo fabricante; cap. Metnam, & cap. Consultus, 2. quest. 4. Quarum rationum meminit etiam Con- cilium Tridentinum in cap. 19. sess. 25. ubi dicitur, (Detestabilis duellorum usus fabricante Diabo- lo introductus, ut cruenta corporum morte ani- marum etiam perniciem lueret.) Quarta, quia non est verisimilis probatio, imò verisimile est, ut fortior, & potentior debiliorem conculet, ar- gum. cap. 1. vers. 1. supra, tit. prox. Et enim potentio- ribus pares non esse possumus, 3. respon. 1. ff. de a- lien. iudic. iur. ca. fac. Quinta, quae ex precedenti conlequitur, quia vix, aut nunquam possunt eligi pugiles utrinque pares in omnibus. In iudicis autem iniquitas, & inaequalitas reprobatur, & pari- tatis approbatur, ut in cap. Cum inter priorem, §. 3. cum ibi not. sup. de excepti. & in cap. §. de mut. pe- tition. Sexta, quia falsa probatio est unde nec sententia hac occasione lata in rem iudicatam traahit, ut in ca. infra, de purgat. vulg. Septima, quia nulla fortitudo sine iustitia est laudanda, ut in 7. Authen. Et omni, ubi dicitur, 3. respon. 1. coll. 1. Ex his con- sequitur, ut hac species duelli purgationis vulga- ris sit omni iure prohibita, pro ut illam de iure di- vino, canonico, & civili prohibitam esse pluribus probat hic Marian. Socin. num. 9. & segg.

8 Secundò nota cum homicida voluntario dis- pensari posse quoad obinendum beneficium, et- iam in titulum, ut probatur in cap. Presbyterum, 28. dist. 1. ponderando litteram ibi, Cathedram quid- em habere, sed ab officio abstinere praecipimus: & hoc tenet Goffr. quem hic sequatur Jo. Andr. num. 2. in verb. Beneficium, Cardin. ante num. 1. in cod. ver. Abb. nu. 4. vers. Viterius quare; & Jo. de Anan. nu. 5. Gemin. in cap. Studeat, per illum textum in vers. Verum si Presbyter, 50. dist. Imò dicunt Doctores hanc dispensationem esse debitam, adeo ut Su- perior dicatur peccare, nisi dispenset si Clericus sit corrigibilis per d. cap. Studeat, & d. cap. Presby- terum; ne scilicet cogatur in Clerici opprobrium mendicare, cap. Diconi, ibi: mendicat in sacris Cleri- cus in plateis, & civili operi mancipatus publicam a- quolibet depositi alimoniam, 93. dist. 1. & c. Ad supplicationem, de renunc. & hoc tenet Hollien. hic num. 6. in ver. Poterit tamen, Jo. Andr. n. 2. in cod. ver. Butr. num. 1. Cardin. in princ. dicto ver. Poterit.

10 Verum hæc opinio ita indolentè non placet Abbati nu. 3. in ult. notab. Quia pro homicidio sicut & pro alio gravissimo crimine debet Clericus deponi, & perpetuo in monasterium detruedi ad agendam penitentiam, ut in cap. Tunc, infra, de penit. Ergo cessat hæc ratio ne cogatur men- dicare, cum in monasterio sint ei subministran- da alimenta, ut in cap. Novimus, infra, de verbob. signif. vnde concludit Abb. hujusmodi dispensa- tionem de omnino gratiosam: & ponderat litte- ram hic in ver. Misericorditer; pro quo etiam fa- cit ver. poterit: hic positum, quod est facultatis,

ut l. Sapeff. de offie. Presid. & l. Non quicquid, ff. de iudic.

Pro conciliatione Joan. de Anan. hic num. 4. Potest, forte dicit opinionem Hollien. posse pro- cedere si Clericus non detrudatur in monasterium, sed remaneat in seculo, quia tunc viget ratio illa mendicitatis, sed Marian. Socin. in cap. Ad au- dientiam, nu. 4. 12 supra de homicid. Distinguit an subit iusta, & legitima causa dispensandi, puta quia verteretur maxima utilitas Ecclesie, vel ma- gnum scandalum, vel alia similis causa urgens; & vera sit opinio Hollien. ut Superior cogatur dis- pensare, & peccet non dispensando. An verò subit sola utilitas personæ, ut quia est bonæ con- ditionis, & lapsu quo dam erravit, & multum est contritus, & dolens de excessu suo, & hoc casu vera sit secunda opinio, ut sit in facultate Prælati concedere, vel non concedere dispensationem.

12 Tu adverte, quia hoc secundum membrum distin- ctionis Marian. Socin. non transit absque diffi- cultate. Supponit enim dispensari posse cum ho- micidio voluntario ob solam utilitatem personæ, quod non videtur verum, quia dispensatio conce- di non debet nisi ex causa necessitatis, vel utilita- tis Ecclesie, c. Esylla, 2. quest. 7. in fine, ibi: illanul- latenus mutanda sunt, quæ nec ulla necessitas, nec ec- clesie utilitas prosus extorquet utilitas, & cap. Mutatio- nes, 7. quest. 1. ubi: communi utilitate, vel necessitate, Imò hæc causa in dispensatione Episcopi debet esse magna, ut patet in cap. Cerionanen. in fine, 56. dist. in cap. Ab excommunicato, 9. quest. 1. ubi: ad superio- res autem concedere non concedimus, nisi necessitas, vel utilitas maxima stegaverit: & in cap. Nemo de elec. lib. 6. ubi: & evidente necessitate, vel utilitate ip- sus Ecclesie suadente; & hodie est expressum in decreto Concilij Tridentini cap. 18. sess. 25. Imò qui hoc negant profecto sacras regulas non in- telligunt, ut formaliter inquit A. chid. in cap. Licet Canon. nu. 3. vers. Item requiritur, quoad utilitatem, vel utilitatem magna, de elec. lib. 6. & scripsi ple- nitus in cap. In num. 6. & segg. supra, de fil. Presby- ter. Aut ergo subest sola causa utilitatis perso- næ, & dispensatio nullatenus est concedenda; aut subest evidens Ecclesie utilitas, vel necessitas: & tunc arbitror indistinctè veram esse opinionem Hollien. ut dispensatio si debita, quod tenet Glos- sa magna in cap. Ut constitueretur, 50. dist. ubi dicit dispensationem esse debitam si subest iusta cau- sa, ut ibi, & cap. Licet, 45. dist. cap. Dispensationes, 3. quest. 7. cap. Plerumque, 11. q. 3. cap. Noli, 23. q. 3. & cap. Considerandum, 50. dist. Est enim dispensatio quedam misericordia, ut hic, & in c. ad audien- tiam, supra, de homicid. vel quasi misericor- dia, inquit glossa præ alleg. At quilibet tenetur esse misericors, cap. Non satis, 86. dist. cap. Dis- ciplina, in princ. 45. dist. Et maxime Prælati, cap. In 90. dist. cap. 2. infra de sortileg. l. Placuit, c. de iudic. & hac posset implorari officium Superioris, ut sentit gloss. in d. cap. Ut constitueretur, 50. dist. & expressius glossa in c. Esygnit, 1. quest. 7. arg. cap. Nullus, de iure patronat. & sic ponderatio quam facit Abb. super ver. Misericorditer, contra ipsum retorquetur, quia, ut Damasceus inquit; lib. 2. Orthodoxa fidei, c. 14. Misericordia est species iustitiae, & propterea ab August. lib. 9. cap. 5. ante med. de Civit. Dei diffinitur esse aliena: minz mi- sericiz in nostro corde compassivo qua utique si possimus, subire compellimur, ut refert San- ctus

Stus Thomas in 2. qu. 30. art. 1. Quomodo superior qui negat dispensationem, peccat et non solum contra misericordiam in proximum, sed etiam contra iustitiam fidei debita, siurgens illius necessitas, aut evidens utilitas exigeret dispensationem: quod satis constat ex decreto eisdem Concilij in d. c. 18. ibi: argens. iustaque ratio. Et maior quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse.

15 Dicitur Max. in Socii forte salvari posset in Papa, qui cum sit supra omne jus humanum positum, cap. Proposuit de concess. preben. potest in his pro sola voluntate dispensare etiam nulla causa subhite, & decretum Innoc. in cap. Cum ad Monasterium. n. 3. vers. nota quod quidam dicunt, supra de statu Monachor. quem sequitur Speculat. in tit. de legat. §. Nunc breviter, ad finem, vers. Decimoquinto in voto, Cardin. in repet. cap. Perpendimus de sent. excomm. Præposit. in cap. Ver venerabilem. Qui fil. sui legit. & alij relati à Felin. in cap. Ad audientiam, si secundo, num. 4. vers. Nihilominus attende, de rescript. & sic dispensati sunt tunc etiam quoad Deum, ut ibi probat Felin. vers. Et puto hoc procedere, nisi lex canonica esset fundata in aliqua ratione descendente à jure divino, vel à dictamine rationis merè naturalis, ut per eundem vers. bene fateor, & est ex mente D. Thomæ quod l. 9. art. 5.

16 Hanc autem dispensationem ad beneficium ex juris communis dispositione potest hoc casu etiam Episcopus impertiri, si beneficium sit simplex sicut si curatum, quia non dispensat nisi Papa, arg. cap. fin. cum ibi notatis, supra de fil. Presbyt. & cap. fin. de praden. secundum Host. hic in fine, Jo. Andr. n. 2. in ver. Beneficium, Butr. n. 1. in fin. Cardin. ant. en. in ver. Beneficium, Abb. n. 4. vers. Vltimus qui potest dispensare, & Marian. Socin. in c. ad audientiam, n. 400 supra de homicid.

Et quamvis Jo. de Anan. hic n. 5. vers. Quis autem poterit dispensare, videatur concludere Episcopum dispensare posse etiam ad curatum eo quod etiam dispensatio ipsa sit stricti juris; potestas tamen dispensandi sui latè interpretanda, c. fin. ubi id notant Jo. Andr. & omnes, de Simon. & Dec in cap. At si Clerici, §. de adulterij, rat. 29. de iuris. conciliando opinionem dicat quoad beneficium obtinendum veram esse opinionem Hostiensis, & Abbatis, sed in beneficio prius acquisito procedere secundam opinionem Jo. de Anan. nihilominus nec secunda opinio, nec conciliatio Decij videtur admittenda, quia cum Episcopus cum homicida voluntario non possit dispensare ut ministrat in sacris Ordinibus, ut est textus clarus hic, & dicam infra in ultimo notab. in necessariam consequentiam nec dispensare potest ut retineat beneficium curatum, quippe quod annexum habet facti Ordinis ministerium, & est sequela officij, cap. Si quis sacerdotum, & cap. Eos, 21. dist. & notat glof. in cap. fin. in ver. Datur, de rescript. lib. 6. Ad quod adduco textum optimum in cap. Ex litteris, infra de excess. Prælat. ubi pro decisione cur Episcopus propter homicidium voluntarium sit deponendus adducitur ratio illa, quia pontificale officium non valet adimpleri sine altaris ministerio cuius sic delinquens reputatur indignus; quæ ratio militat etiam in quolibet curato. Nec valet motivum Decij quod poterit Vicarium constituere, ut in simili habetur in c. Cum ex eo, de elec.

in c. imò enim obtinens beneficium curatum tenetur celebrare, & Sacramenta administrare per seipsum, ut in cap. Extirpanda §. Qui vero, in prebend. in cap. Licet canon. de elec. in 6. & in d. c. 18. cap. 1. §. 25. Concilij Tridentini. Non obstat text. in d. cap. Cum ex eo, quia loquitur in privilegiis studiorum causa, nec applicatur ei qui cum propter delictum reddiderit se inhabilem ad officium, etiam beneficio privari debet, ut dicitur in d. cap. Eos, & in cap. Si quis sacerdotum.

17 Et idem intelligo in beneficio non curato, cui ex fundatione, vel aliàs sit annexum onus ministrandi in sacris Ordinibus per seipsum, ut in Clem. Vi. §. de atat. & qualit. & in decretis Concilij Tridentini cap. 4. §. 12. & cap. 5. §. 25. quia viget eadem ratio; & alioquin beneficiatus sentiret commodum ex culpa sua, quia perciperet emolumenta, & onera non subiret, quod esset absurdum, ut considerat Vitalin. in Clem. Capientes, nu. 41. & 42. de parnis.

An autem Episcopus possit dispensare cum homicida voluntario ad beneficium simplex prius obtentum eo casu, in quo alter in eventum privationis ante litem moram, & accusationem institutionem illud à Sede Apostolica impetravit, Gemin. respondit non posse cons. 105. Pro declaratione, col. ult. n. 10. vers. Sed præsupponendo, quia ex præmissa imperatio jus quoddam alteri jam est acquisitum, cui Papa sine speciali derogatione non censetur præjudicium intell. idem tenet Joan. Staphil. de litter. grat. fol. 78. col. 2. vide Covare. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 6. de homicid. quæ tamen procedunt inspecta juris communis dispositione. Sed quid in terminis Concilij Tridentini, dicam infra n. 22.

18 Ultimo nota ibi in sacris, cum Clerico homicida voluntario in sacris Ordinibus non dispensari, concordat cap. Continebatur, de homicid. & c. cap. Miror, 50. dist. secus in minoribus, ut notatur in cap. 1. §. fin. supra eod. & c. 2. de bigam. ita Host. hic n. 5. in ver. in sacris, qui tamen loquitur de rigore juris idem esse in non sacris, ex quo in culpa est, cap. Si quis viduam, 50. dist. & cap. Sicut dignum, §. fin. supra de homicid. Pondera hæc dicta Hostiensis, qui videtur velle, ut Episcopus possit in executione minorum Ordinum dispensare cum homicida voluntario: & clarus hoc, reat in fine, in ver. Dispensari; & cum eo transit Jo. Andr. n. 1. vers. Oppono, & hanc opinionem magis communem esse testatur Covar. in Clem. Si furiosus, §. 3. n. 5. de homicid. movetur per cap. Continebatur, & cap. Ad audientiam, supra de homicid.

19 Et pro hac opinione facit littera hujus Decretalis, quæ dum prohibet de sacris, videtur permittere de minoribus, arg. cap. Nomen, de præsumpt. Sed contrarium tenet Innoc. hic in princip. qui in littera ibi, in sacris, subaudit, maxime, & in dist. in c. tenet idem esse in non sacris, pro quo facit text. in c. 1. supra eod. & apertius opinionem Hostiensis reprobat Butr. hic n. 9. & Abb. nu. 7. Jo. de Anan. eod. nu. 7. & Marian. Socin. in d. c. Ad audientiam, n. 306. nec secundum eos oppositum tenent Doctores, nisi homicidium sit casuale, pro quo loquuntur textus in d. c. Continebatur, & cap. Ad audientiam.

20 Item non obstat hæc Decretalis, quia tum dicit de sacris Ordinibus potest sumi largè pro quolibet Ordine etiam minore: nam in latiori significatione quilibet Ordo minor est sacer, quia sacri signaculum, ut notatur in cap. Clericus si tonsura, & ibi per Abb. supra de vita, & honest. Cleric. licet majores communitè propter excellentiam appellerentur sacri, ut in glof. in summa 23. dist. Subdit tamen Marian. Socin. in d. cap. Ad audientiam, n. 399. primam opinionem Hostiensis posse salvari in eo qui commisit homicidium voluntarium mediante iustitia, cum quo secundum eum poterit Episcopus dispensare quoad administrationem minorum Ordinum susceptorum; quod & Nav. admittit in Manuali c. 27. n. 270. vers. Ex quo videtur inferri, licet secundum ejus distinctionem hoc homicidium non sit voluntarium. Addit etiam Butrubi supra Archid. tenere in c. Debus, 50. dist. cum occulto homicida posse Episcopum dispensare etiam in sacris: locus Archid. acou declaratis in hoc sententiam Vincentij est in d. cap. De his al. secundo, n. 5. ad fin. vers. Sententiam Vincentij, & alios plures pro hac sententia refert Covar. in d. Clem. Si furiosus par. 2. §. 3. n. 4. Sed in hoc contrarium tenet Host. in summa, de homicid. §. Quæ pena, vers. Sed & secundum canones: & quamvis opinio Vincen. & Archid. sit satis probabilis, tamen contraria sententia Hostiensis est tutior; & ideo sequenda cum agitur de periculo animæ, ut dicit Henric. Boich. in cap. Questum, circa med. vers. Et licet ista opinio de tempor. ordinat. quam etiam dicit commuicem Bellam. ibidem in 2. oppos. n. 12. & contra primam opinionem videtur textus satis clarus in prædicta Decretali Quæsum, ubi, præter reos homicidij, ut ponderat Henricus, & Bellam. era.

21 ficatione quilibet Ordo minor est sacer, quia sacri signaculum, ut notatur in cap. Clericus si tonsura, & ibi per Abb. supra de vita, & honest. Cleric. licet majores communitè propter excellentiam appellerentur sacri, ut in glof. in summa 23. dist. Subdit tamen Marian. Socin. in d. cap. Ad audientiam, n. 399. primam opinionem Hostiensis posse salvari in eo qui commisit homicidium voluntarium mediante iustitia, cum quo secundum eum poterit Episcopus dispensare quoad administrationem minorum Ordinum susceptorum; quod & Nav. admittit in Manuali c. 27. n. 270. vers. Ex quo videtur inferri, licet secundum ejus distinctionem hoc homicidium non sit voluntarium. Addit etiam Butrubi supra Archid. tenere in c. Debus, 50. dist. cum occulto homicida posse Episcopum dispensare etiam in sacris: locus Archid. acou declaratis in hoc sententiam Vincentij est in d. cap. De his al. secundo, n. 5. ad fin. vers. Sententiam Vincentij, & alios plures pro hac sententia refert Covar. in d. Clem. Si furiosus par. 2. §. 3. n. 4. Sed in hoc contrarium tenet Host. in summa, de homicid. §. Quæ pena, vers. Sed & secundum canones: & quamvis opinio Vincen. & Archid. sit satis probabilis, tamen contraria sententia Hostiensis est tutior; & ideo sequenda cum agitur de periculo animæ, ut dicit Henric. Boich. in cap. Questum, circa med. vers. Et licet ista opinio de tempor. ordinat. quam etiam dicit commuicem Bellam. ibidem in 2. oppos. n. 12. & contra primam opinionem videtur textus satis clarus in prædicta Decretali Quæsum, ubi, præter reos homicidij, ut ponderat Henricus, & Bellam. era.

22 Verum hæc difficultates ferè omnes hodie soluit Concilium Tridentinum in c. 7. §. 14. quo statutum est, ut quævis voluntate homicidij perpetraverit etiam si crimen id nec ordine judicario, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveti possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia etiam si curam non habeant animarum conferri liceat, sed omni ordine, ab beneficio, & officio ecclesiastico perpetuo careat: quo decreto satis aperte corrigitur opinio Vincentij, & Archid. & approbatur sententia Hostien. de qua supra proximè dictum est: an autem corrigantur ea, quæ hic dicuntur DD. de dispensatione ad minores Ordines, & beneficia simplicia: & quid in terminis cap. 6. §. 24. dicam infra n. 42.

23 QUÆRO, An decretum d. c. 7. §. 14. excludens voluntarium homicidam à spe dispensationis vendicet sibi locum in eo, qui ante homicidium ad sacros jam erat Ordines promotus.

Dic. 2. Septembris 1613. habita est Sacra Congregatio Concilij coram S. D. N. eui interfuerunt S. R. E. Cardinales Camerinenis, Montelperus, Sanctæ Cæcilie, Justiniani, de Monte, Paravicinus, Platius, SS. Quatuor Barghesius, Blanchetius, Davila, Mantica, Arigomus, Viscontius, Dosatus, S. Marcelli: in eaque proposito supradicto dubio, Camerinenis eximavit decretum Concilij comprehendere etiam promotum: nam canones ita loquuntur, ut pmo sit dispensandus homicida voluntarius, idque non tam ob delictum, quam ob Sacramenti decemiam, cum non deceat virum sanguinolentum ministrare in sacra Eucharistia, quod est Sacramentum pacis, & unionis, Sodus de iust. & iur. lib. 1. q. 6. art. 5. vers. Ad primū iugi-

24 tur & lib. 5. q. 1. art. 4. Quæ ratio militat etiam in promotis; neque hoc modo Concilium ampliat dispensationem antiquorum Canonum, sed cum ea se conformat, Montelperus eximavit promotum non comprehendendum, tum tamen non celebrat in loco commissi delicti. Sanctæ Cæcilie arguit pro opinione affirmativa, quod Concilium promotum includat. Primò quia cap. Miror, 50. dist. arceat ab altari voluntarium homicidam, ejusdè ratio militat tam in promotis, quam in promovendo. Secundò quia Concilium utitur verbo careat, quod importat carentiam ejus quod quis habet. Contrarium tamen sententiam, ut promotus non comprehendatur in Concilio veriorè esse putavit: nam tres sunt gradus dispensationis. Primus cum dispensatur in aliquo homicidio voluntario, ut ministrat in minoribus Ordinibus, Secundus cum dispensatur, ut ministrat in majoribus. Tertius cum dispensatur cum eo qui non est promotus, & hic est maximus gradus dispensationis. Unde non est sciendum Concilium loquens de hoc tertio gradu, qui est omnium maximus voluit sub prohibitione includere gradus minores, præsertim cum inter promotum, & promovendum sit maxima ratio diversitatis: nam is qui non est promotus ad sacros poterit uxorem ducere, alique rebus se addicere. At promotus quid agat, cum nec ministrare possit, nec retrocedere liceat? Præterea de jure communi erat ei danda dispensatio, ne mendicis cogereetur, c. 2. de Cler. pugn. in duel. ubi dicunt Doctores hujusmodi dispensationem esse quasi debitam, si Clericus sit corrigibilis Justinianus eandem opinionem sequutus est, ut promotus non comprehendatur: nam verba Concilij non possunt convenire promotis, ubi, promoveti, ibi, conserri.

25 Dicitio autem, sed, quæ subsequitur est cõtinuativa cum omnibus quæ præcedunt: & sic verba sequentia intelligenda sunt retento eodem thema, de promovendo; & cum verba non sint apta comprehendere promotum verè nullo minus comprehendunt promotum ex similitudine, quia facilis repellitur promovendus, quam deiciatur promotus, glof. in cap. Ex tenore, de tempor. ordin. Covar. in 2. par. rel. c. Clement. Si furiosus, de homicid. §. 3. n. 4. Ponderavit etiam textum in cap. 6. §. 24. dum à facultate tributa Episcopi dispensandi in casibus occultis excipit homicidam voluntarium: nam si ex cap. 7. §. 14. esset decretum ut non dispensaretur etiam promotus, illa exceptio esset de indubitabili. Idem comprobavit ex observantia subsequuta, quia in Penitentia, & in Signatura Gratiæ passim concessæ sunt promotis hujusmodi dispensationes: quod si secus esset, sequeretur absurdum; nam si homicidium esset ita occultum ut manifestari non posset, cogereetur talis promotus abstinere cum periculo, ut de suspensionem induceret, Neque obstat quod in c. Miror, 50. dist. tam promotus, quam promovendus acceri videantur ab altaris ministerio, quia Concilium non tollit quod erat dispositum de jure veteri, sed illud relinquit in terminis, in quibus erat ante Concilium, & tantū sub nova prohibitione non includit. De Monte, & Paravicinus idem cum Justiniano sentierunt. Platius procl viorem se esse dixit in contraria sententia. Primò quia Canones antiqui quæ prohibent dispensari in promotis, sicut in promovendo, quapropter Concilium

cilium quod juris veteris prohibitionem forte non observatam innovari voluit ut unquam includere voluisse credendum est. Secundum, quia cum verba in principio fita posita per modum rationis, ex ea debet extendi dispositio, dummodo verba dispositionis sint apta comprehendere etiam late sumpto vocabulo. Verbum autem, *careat*, positum in Concilio includit etiam habentem, cap. Clericus, 50. dist. sic etiam promotum. Tertio, quia ultima pars d. cap. 7. absque dubio loquitur etiam de promotis: Ergo & prior, cum una pars legis declarat aliam. Ad ponderationem exceptionis positae in cap. 6. sess. 24. respondit esse positam ad majorem declarationem, ne Episcopus sibi tributam putaret facultatem dispensandi cum homicida voluntario. Sanctorum Quatuor existimavit promotum non comprehendere nisi de jure antiquo non erat promotus ablati spes dispensationis, Hostien. in c. Sicut de homicid. ubi Cardin. de commun. testatur; & quia dum Concilium loquitur de beneficio non procedit in jam collato, quod non vacat nisi homicida coprivetur: ergo etiam cum disponit de Ordine non est intelligendum de jam collato, ut una pars legis declarat per aliam. Nec obstat ratio Concilii quae aptari videtur tam promotum quam promovendo, ubi, *ab altari avelli debeat*: nam cum lex disponit de ratione, non autem ratio de lege, non est attendenda ratio. Burghesius etiam opinionem tenuit negativam, quia difficultior est dispensatio cum promovendo quam cum promotum, quia Episcopus de jure veteri non poterat cum homicida voluntario dispensare, ut promovetur ad minores Ordines, & tam poterat, ut in susceptis Ordinibus ministraret. Nec oblatre ait canones antiquos nempe cap. *Miror*, cum sess. 50. dist. quia loquitur de irregularitate, non de dispensatione. Blanchetus fuit ejusdem sententiae. Davila existimavit quoad promotum nihil statuisse Concilium, sed reliquisse in terminis antiquorum Canonum, quia circa beneficio promotus dispensatur; cur ergo non debeat dispensari quoad Ordinem susceptorum executionem? Ratio autem dicti decreti in materia poenali non sufficit ad ampliandum Mantua dixit has discordes sententias posse distinctionis federe conciliari: nam homicidium est duplex, unum ex proposito, aliud in rixa. In primo casu credidit Concilium comprehendere etiam promotum; in secundo minime Arigonius putavit Concilium tantum disposuisse de promovendo: nam cum promotum facultas dispensatur, quam cum promovendo, in fin. 15. q. 1. ubi id glossa notat. Secundum, quia si Concilium voluisset includere promotum, usum esset alius verbis puta suspensionis ab Ordinibus jam susceptis, quemadmodum usi sunt Canones in cap. *Ex tenore*, & cap. *fin. de tempor. ordinat.* Tertio, quia absque eo quod Concilium comprehendat promotum, satis operatur in promovendo, in quo sustulit omnes juris antiqui dispositiones: nam Covare. in Clem. si *juris*, §. 3. num. 6. de homicid. retinet plures tenentes Episcopum posse dispensare ad minores quam dispositionem Concilium sustulit, sicut & illum an possit Episcopus dispensare cum homicida occulto, & plures alias similes. Quarto, quia non est dubium Concilium non comprehendere beneficia jam obtenta ante homicidium, & tamen si comprehendere promotum, includeret utique etiam hujusmodi beneficia,

Non obstat text. in cap. *fin. de tempor. ordin.* & alij similes Canones agentes communiter de promotis, & promovendo, quia in eis non agitur de dispensatione, sed an peracta poenitentia ministrare possit tam promotus quam promovendus. Vicentius idem sensu. Deslatus censuit Concilium habere locum etiam in promotum tam propter generalitatem proemij, tum propter finem Concilij, quod voluit omnia in melius reformare; quod non fecisset, si promotos non comprehendisset, quemadmodum illos comprehendebat jus antiquum, ut habetur in cap. *Miror*, 50. dist. & in cap. *fin. de tempor. ordin.* in quibus etiam agitur de irregularitate, non de dispensatione; tamen etiam de jure communi homicidam voluntarium quamvis promotum non debere dispensari scribit Hostien. in *Summa tit. de homicid. §. fin.* Tum denique, quia promotus magis delinquit, & propterea magis debet excludi. Sancti Marcelli ait de aliquando aliter sensit, sed auditis singulorum sententij existimare Concilium non includere iam promotum ob adductas rationes, quibus addidit quod Marian. Socin. in cap. *ad audientiam*, de homicid. sic in promovendo difficultiorem esse dispensationem.

S. D. N. probavit hanc opinionem, ut Concilium promotum non includat.

26 Porro haec disputatio eo tantum sine proposito est, ut appareat Romanum Pontificem non facere contra Concilium cum dispensat super irregularitate ex homicidio voluntario cum iam promotus ad sacros Ordines, quia hic casus in decreto Concilij non includitur, ut est decium; Non autem fuit proposita, ut inde cognoscatur an Papa possit, vel non possit dispensare, quoniam decretum Concilij nec voluit, nec potuit etiam quoad promovendos adimere Papae dispensandi potestatem, ut est textus formalis in cap. *Innotuit*, de elect. *vers. Quamvis autem canon*, & dixi latissime in cap. *Significatio*, de tit. cum praesertim idem Concilium Papae auctoritatem expresse praeservaverit in c. 21. sess. 25. de reform. ita ut propterea, ut verbis Baldi utar in cap. *Nisi cum pridem*, num. 14. de renunc. Licet Concilium ostendat Papae quid facere possit, quia potestas clavium est talis, & tanta, ut non recipiat interpretationem restrictivam.

27 Sed contra hoc obijci potest hanc disputationem inutilem esse, quia Papae dispensare non potest quoad Ordines cum homicida voluntario, ut tenet glossa magna in cap. *Sicut dignum*, de homicid. & Specul. in tit. de dispens. §. *Nunc breviter*. Nam num. 2. *vers. Haec autem sunt*, recenset casus in quibus Papa dispensare non potest, & num. 3. *vers. Quinto*; ponit casum cum homicida voluntario post quantumcumque poenitentiam, ut ministraret in officio altaris: allegat & *fin. supra de tempor. ordinat.* cap. *Miror*, 50. dist. cap. *Si quis omnem*, & quest. 7. cap. *Ex litteris*, in fine de excess. Praelat. cap. *Inquisitionis*, supra de accusat. & cap. 1. de homicid. & idem Specul. in d. tit. §. *Iuxta*, *vers. Quanto autem*, & *per quem*, num. 61. & *vers. Curia Romana*, num. 63. Eiusdem sententiae videtur esse Hostien. in cap. *Suscipimus*, num. 6. in verb. *Manuetudinem*, de homicid. ubi dicit neque ex mansuetudine Ecclesiam unquam dispensare cum voluntario homicida, d. cap. *Miror*, 50. dist. Quinimo ipsum deponere etiam Episcopus sit, ut in d. cap.

Ex

Ex litteris, de excess. Praelat. cuius dictum sequitur ibi Jo. Andr. num. 3. in eod. ver. Cardin. num. 2. & alij communiter. Cui opinioni videtur suffragari, quod irregularitas causata ex homicidio voluntario videtur inducitur de jure divino: nam dictum est David 1. Paralip. 22. 8. *Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non potes edificare domum nomini meo tanto effuso sanguine coram me*, & cap. 28. 3. *Non edificabis domum nomini meo eo quod sis vir bellator, & sanguinem fuderis*, cap. *Siquis omnem*, §. 7. cap. 1. de consec. dist. 1. & tenet Abb. in cap. *Ad audientiam*, num. 2. de homicid. & ibi latissime Marian. Socin. in 3. quest. principali num. 15. Sed Papa non dispensat contra legem divinam cap. *Sunt quidam*, 25. q. 1. ergo nec dispensat super irregularitate ex homicidio voluntario. Nam, ut inquit Specul. in d. §. *Nunc breviter*, num. 3. Si David prohibitus est edificare Domino templum, quia vir sanguinis erat, eo quod figurabat novum testamentum, ut in d. cap. 1. de consec. dist. 1. Multo magis Sacerdos homicida prohibendus est celebrare, ut ibi, & in praedicto cap. *Miror*: etiam si quis interfecit paganum, cap. *Clericum qui*, 50. dist.

30 Verum respondetur Hostiensem, & communiter DD. contrarium tenere in d. c. *Sicut dignum*, de homicid. concludentes Papam dispensare posse cum homicida etiam voluntario, prout de communi opinione testatur Marian. Socin. in d. c. *Ad audientiam*, num. 390. Et de jura quae volunt, vel videntur velle, ut cum homicida voluntario non dispensetur respondetur referenda esse ad difficultatem eo quod Papa haud facile dispense; si tamen vult, potest, quia videtur ei hoc permillum a lege divina: nam & in veteri Testamento. Num. 25. legitur dispensatum fuisse cum nepote Aaron, qui vocatus fuit Phinees, & duplex commiserat homicidium; & postea permillum fuit divina ministrare, ut in cap. *Occidit*, 2. q. 8. Item Moyses Aegyptium quendam interfecit, ut refertur in cap. *Non inferenda*, 23. q. 3. Et tamen Altare Deo crexit, & consecravit Exod. 6. 21. & fuit Sacerdos, ut in cap. 1. de consec. dist. 1. & in c. *Sacro-sancti*, 22. dist. & tenet glossa in summ. 21. dist. in ver. *Et minores*, & ibi etiam Turrecrem. num. 20. post Innocen. in cap. *Solita*, de maior. & obedien. Et post legem Evangelicam Paulus Apostolus fuit homicida Act. 23. & tamen in altari ministravit, ut latius per Hostien. in d. cap. *Sicut dignum*, num. 16.

31 *vers. Illud enim notandum est*. Adverte etiam quia Doctores in contrarium citati non dicunt absolute Papam dispensare posse si velit quamvis non debeat per cap. *Proposuit*, ad fin. de concess. prob. nec illam reprobat: imo in d. §. *Iuxta*, num. 61. in fine: cum homicida, inquit, actu voluntario non licet etiam Domino Papae dispensare, & referre ad dictum, §. *Nunc breviter*; & sic utrobique respicit ad decentiam, non ad potestatem. Paulo autem in fra. num. 63. tantum dicit Curiam Romanam non dispensare cum Clerico in homicidio voluntario: & ita non respicit ad potestatem, sed ad stylum, & observantiam ad quam etiam respexit glossa magna in d. c. *Sicut dignum*, dum dixit simpliciter cum voluntario homicida

32 *Prosp. Fagn. in I. par. 5. lib. Decretal.*

numquam dispensari, & Hostien. in d. cap. *Suscipimus*, dum similiter dixit cum tali Ecclesiam non dispensare etiam ex mansuetudine. Et nihilominus hujusmodi observantia non subsistit in facto: imò enim Sedes Apostolica multoties dispensat cum jam promotis ad sacros Ordines, etiam si homicidium sit publicum, & ad forum contentiosum delictum; & Sanctissimum aliquando dispensat in Signatura Gratiae, plerumque aures remittit supplicationes ad S. Congregationem Concilij quae praecipue considerare solet an homicidium fuerit commissum per indulgentiam seu praemeditate, & per insidias, juxta text. in cap. 1. de homicid. & in cap. 7. sess. 14. Concilij Tridentini; an vero calore iracundiae, & in pura rixa: an occidens fuerit, iuxta auctor. vel provocatus: an tantum temporis excesserit a die perpetrari homicidij, in illius memoria hoc obliterata in loco, & sic cesset scandalum, & horror, ut vir sanguinolentus ministraret in altari, quae fuit causa instituenti hujusmodi irregularitatem: secundum Latud. & Card. in Clem. 1. num. 20. in 18. quest. de homicid. Anve ab eo tempore orator a ministerio altaris abstinerit. Rursus an obtinuerit pacem a parentibus, vel consanguineis defuncti, anve cum visco concordaverit. Item an esset alias bonae conditionis, & famae; & an post delictum semper laudabiliter vixerit ex litteris testimonialibus Ordinarij, & alia pleraque id genus, quibus perpensis S. Congregatio referribit concedendam, vel non concedendam esse dispensationem, cum quo rescripto remittit supplicationes ad Datariam, a qua postea de ipsius Congregationis voto expediuntur litterae; Ad effectum vero ingrediendi religionem multo facilius dispensatur, cum clausula tamen; *Si & postquam orator professionem emisserit regularem*, ne alioquin dispensatione simpliciter obtenta ante annum probationis clausulum a religione discederet, & quasi illudens, & per fraudem celebraret: propterea enim dispensatio caute confertur in tempus post emissam professionem.

37 In homicidio autem voluntario occulto longe frequentius cum jam promotis dispensat S. Penitentia si urgens, iustaque ratio id postulet veluti si Sacerdos de loco commissi delicti discedere nequeat, nec ibi abstinere possit a celebratione Missae, quin scandalum generet, & suspicionem prebeat de perpetrato homicidio, cuius auctor ignoratur. Aut si ratione Parochialis, vel alterius beneficii ecclesiastici obstructus sit celebrare, nec possit illud dimittere puta quia ad illius titulum fuit ordinatus, nec aliunde habet unde vivere possit.

38 In his planè casibus, & consimilibus, qui in dies contingunt necessitas ipsa cogit ad dispensandum; licet in atrocissimis aliquando rescriptum fuerit ut homicida ingrediat aliquam de religionibus approbatis. Et quidem multa cum ratione, ut sic ingressus religionis succedat loco poenae perpetuae destructionis in monasterio, quae imponenda esset si homicidium esset publicum, ut in cap. *Tua*, infra de poenit. prout haec omnia tam in S. Congregatione Concilij, quam in Signatura Grae Penitentiarum saepissime expertissimus. Hujusmodi autem consuetudo, & observantia Ecclesiae Romanae praevallet auctoritati cuiuscumque Doctoris, ut docet S. Thomas in 2. 2. q. 10. art. 12.

40 Pro qua observantia facit quod notat Innocen. in c. *Nisi cum pridem*, num. 8. supra, de renunciat. ubi dicit

dicit irregularitates omnes, & illarum poenas esse de jure divino, & ex constitutione Ecclesie; & ideo Papam in omnibus irregularitatibus dispensare, cujus dictum sequuntur ibi Host. n. 72. Joan. Andr. n. 54. Bald. n. 14. ac ceteri omnes, & in in cap. 15. qui in principio sententia excommunicati lib. 6. Quinimo irregularitatem ex homicidio non esse, nec fuisse inductam Lege veteri divina post glossam in Summa 21. dist. in ver. Et minores, pluribus probat Covar. in d. Clem. si furiosus, in 2. par. §. 3. n. 3. ubi etiam addit, quod et si in veteri Testamento fuisset instituta, tamen hodie post Legem Evangelicam minime vim legis ea institutio haberet, cum jus divinum Legis Evangelicæ nihil de ea re statuat. Unde concludit hanc irregularitatem Jure Pontificio humano inductam fuisse; licet cum promovendis in homicidio voluntario nunquam meminerim dispensatum. Hæc de Summo Pontifice.

42. Quo vero ad Episcopos cum jam decisum fuerit d. a. 7. sess. 14. arcens voluntarium homicidam à dispensatione non habere locum in jam promotum ad sacros ordines, hinc sequitur ut casus promoti tanquam omisus à Concilio regulari debeat, ac communis juris communis dispositionem. De jure communi autem si agatur de executione sacrorum Ordinum manifestum est Episcopos non posse dispensare, ut hic decidit in ver. Non debet, secundum omnes in cap. Continebatur, supra, de homicidio, & in c. Miror, 50. dist. cum concord. si vero agatur de rehabilitatione ad exercitium minorum Ordinum sunt opiniones: discrepant enim Innoc. & Host. ut dixi sup. in 3. notab. sed quoad beneficium simplex conveniunt omnes Episcopos de jure communi posse dispensare, ut similiter dixi in 2. notab. Unde secundum hoc non obstante Concilio Tridentino salva esset Episcopis dispensandi facultas quoad beneficium simplex, & his adhuc esset sub iudice quoad minores Ordines licet Navar. in Man. 27. nu. 240. vers. Quarto nota, simpliciter dicat post d. c. 7. non posse Episcopum dispensare cum homicida voluntario ad ullos Ordines, neq; ulli beneficium simplex: quod potest procedere quoad suscipiendos, non autem quoad iam susceptos secundum prædicta: ceterum et si hæc vera sint in spectro decreto d. c. 7. sess. 14. tamen quod spectat ad e. 6. sess. 24. secus dicendum videtur. Creditur enim hoc decreto fuisse ademptam Episcopis omnem facultatem dispensandi cum voluntario homicida, etiam occulto, non solum quoad executionem minorum Ordinum, de quibus erat dubium, sed etiam quoad beneficia simplicia, de quibus nulla erat controversia. Quod ut evidenti appareret observandum est ex dispositione juris communis Episcopos in plurimis casibus posse dispensare super irregularitatibus, & suspensionibus, adeo ut Innoc. in c. Dilectus, n. 2. supra, de tempor. ordinat. recenseat duos & viginti casus, in quibus dispensare possunt, & viginti unum, in quibus non possunt, quos itidem enumerant ibi Host. n. 3. Jo. Andr. n. 13. in fin. Butr. n. 17. Cardin. n. 4. & Abb. n. 7. de quibus latius in Specul. in tit. de dispensat. §. Nunc de Episcoporum, & per D. Antonin. in 3. par. tit. 22. c. 7. Concilium vero volens in casibus occultis ampliare potestatem Episcoporum usum est verbo illo, licet, quod est apertum non solum includere facultatem, quam prius habebant, sed etiam novam adungere; &

sic pro regula constituitur licet Episcopis dispensare in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus non solum in illis casibus, in quibus poterat de jure veteri, sed etiam in illis, in quibus non poterat. Dum autem unico contextu excipit irregularitatem ex homicidio, ut exceptio sit de regula ceteri debet eam exceptio non tantum à nova facultate eo decreto Episcopis attributa, sed etiam ab illa quam prius habebant de jure communi, ita ut sit sensus licet Episcopis ut supra dispensare tam in casibus, in quibus poterat suo juri, quam in illis, in quibus non poterat: nullis tamen casibus licet illis dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio voluntario. Quo sensu Concilia absq; dubio ademit Episcopis facultatem si quam prius habebant dispensandi super homicidio voluntario etiam occulto, & consequenter nec licebit eis amodo dispensare ad minores Ordines, nec ad beneficium simplex, quia cum Concilium prohibet dispensationem in genere, utique ceterum prohibere quamcumque speciem dispensationis; & sic etiam illam, quæ sit ad minores Ordines, & beneficia simplicia; & de materia d. c. 6. sess. 24. vide quæ scripti in cap. Dilectus, à n. 22. supra, de tempor. ordinat.

DE ADULTERIIS ET STUPRO.

Cap. Pervenit.

S V M M A R I V M.

- 1 Stuprans virginem de iure canonico tenetur copulatare eam dotare, & uxorem ducere.
- 2 Sed si omnino eam ducere noluerit non erit cogendus, sed tamen eam dotabit, & punietur ut hic.
- 3 Stuprans virginem sine vi ex consuetudine non infligitur alia poena, quam ut eam ducat in uxorem, vel concedat dotem.
- 4 Poena de qua hic, & in cap. præced. locum habet, si deserta sit honesta vita, alias secus.
- 5 Ecclesia potest mitigare duritiam legis civilis.
- 6 Poena à iure canonico imposita stupransi virginem an sit servanda in terris imperij, & min, seq.
- 7 Lex canonica in foro Ecclesie prævalet legi civili ratiã inter laicos subiectis imperio, & in materia non concernente peccatum.
- 8 Intellectus huius cap.
- 9 Stuprum est crimen mixti fori, ibid.
- 10 Clericus propter stuprum cum virgine commissum punietur poena depositionis.
- 11 Episcopus in causis criminalibus ecclesiasticis, vel mixti fori, an possit laicos sibi alias in temporalibus non subditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licet ex consuetudine aduersos laicos ad personalem distributionem procedere non consueverit, & n. seq. vsque in fin.
- 12 Episcopus in delictis ad eius forum pertinentibus potest contra laicos poenas etiam pecuniarias procedere.
- 13 Index ecclesiasticus in causis spiritalibus, vel mixti fori non potest de iure communi procedere ad captivam contra laicos.

Contr. a.

- 13 Contrarium n. 18.
- 13 Iurisdicchio ecclesiastica, & secularis distincta sunt, & n. 26.
- Episcopus de iure communi debet primo uti censura ecclesiastica, & in subsidium brachij secularis auxilio, & n. 28.
- 15 Clericus poena legalibus affici non debet absque eo quod à iudice ecclesiastico tradatur Curie seculari.
- 16 Index ecclesiasticus an possit mittere in possessionem corporalem honorum laicorum, & n. 28.
- 17 Episcopus carcerat laicos pro criminibus sacrilegij, ac stupri, quæ sunt mixti fori, & n. seqq.
- 19 Ecclesia habet carcerem, & infligit poenas relegationis.
- 20 Laicus in delictis ecclesiasticis, vel mixti fori efficitur de foro Ecclesie.
- 21 Index ecclesiasticus non potest poenam mortis infligere, sed debet reum, sive clericum, sive laicum tradere Curie seculari, & n. 27.
- 22 Index qui habet potestatem cognoscendi, an etiam habeat exequendi.
- 24 Argumentum à contrario sensu non procedit ubi oppositum reperitur statutum à iure.
- 25 Episcopus tribuitur facultas procedendi contra laicos in causis ad eius forum pertinentibus, non solum per sacros Canones, sed etiam per leges Regiarum, & imperiales, & n. 25.
- 29 Episcopus an possit procedere ad captivam contra laicos ex cap. 3. sess. 2. Concilij Tridentini.
- 30 Censura de iure communi erat remedium ordinarium, post Concilium extraordinarium, & in subsidium, & n. seqq.
- 31 Brachij secularis invocatio de iure communi erat remedium extraordinarium, secus post Concilium.
- 32 Cap. 3. sess. 25. de reform. editum fuit instantibus Regi Catholici Oratoribus. Laicus eodem modo sortitur forum Episcopi ratione delicti, ac ratione contractus, ibid.
- 33 Dilectio, quoque, est copulativa, & repetitiva precedentium.
- Dilectio, ut supra, inducit repetitionem precedentium cum omnibus suis qualitatibus, ibidem.
- 34 Captura in civilibus regulariter est prohibita, secus in criminalibus.
- 35 Carcer de iure civili est ad custodiam, de iure canonico est etiam ad poenam.
- 36 Concubinarij, & adulteri quibus poenis ab Episcopo sint puniendi.
- 37 Brachij secularis auxilium qualiter ab Episcopo sit implorandum.
- 38 Consuetudo, secundum quam de iure communi Episcopus non procedit ad captivam contra laicos, fuit sublata à Concilio.
- 39 Index tam ecclesiasticus, quam laicus est competens in causis mixti fori, & est locus preventionis.
- 40 Preventio in captiva præfertur preventionis verbalis.
- 41 Captura est arbitraria iudicis.
- 42 Prescriptio negativa in facultativis qualiter procedat.
- 43 Iurisdicchio ordinariam impediens excommunicatur in Bulla Cæne.
- 44 Bulla Cæne non solum tollit præteritas consuetudines, & prescriptiones contra impediens iurisdiccionem ordinariam, sed etiam futuras impedit inchoari, & inchoatas interrumpit.

PERVENIT. Stuprans virginem tenetur eam dotare, & ducere in uxorem: ac si noluerit eam contrahere, ultra dotem corporaliter castigabitur. Hoc dicit cum cap. præcedenti secundum Abb. & Marian. Socin.

Nota primo, poenam deslorantis virginem, quia de jure canonico tenetur eam simul dotare, & in uxorem accipere: & quidem ad dotandum præcisè potest compelli, si modo ipsa, & pater eius consenserint, ut in cap. 1. supra eod. Sed ad contrahendum cum ea matrimonium, si omnino stuprator renuerit, finaliter non erit cogendus, secundum glossam finalem hic; nam textus loquitur alternativè, aut ducat, aut puniatur, ut advertunt Butr. n. 2. Anchar. n. 1. in 3. notab. Abb. n. 1. in primo notab. Jo. de Anan. eod. n. vers. Nota quod raptor cogitur aut raptam ducere in uxorem, aut aliam poenam sustinere, & Marian. Socin. in 2. in 2. notab. dicens eum qui desloravit virginem non compelli præcisè cum ea matrimonium contrahere, sed causativè, si non vult pati poenas: sola enim dotis constitutio sufficit, cum textus in cap. præced. exigat copulativè, ut eam dotet, & in uxorem ducat: nec si ducere recusat per solam dotis constitutionem est sufficienter punitus, quia, ut inquit Abb. d. n. 3. puniri debet persona, quæ deliquit, & non bursa. Itaque si omnino renuerit eam traducere, præter dotem, quam nihilominus cogitur solvere, corporaliter etiam punietur, id est fustigabitur, secundum gloss. & Doctores. Item excommunicabitur non quidem à communione fidelium, sed tantum à communione sacramentorum, & sic minori excommunicatione, quousque Superiori visum fuerit, cap. Engelstrudam, 3. q. 4. & cap. Sic celebrat, de Cler. excom. ministr. secundum glossam fin. Innoc. & Host. in ver. Excommunicatus. Item deturdetur in monasterium, ut hic dicitur, & quidem ad tempus, donec poeniteat, secundum Host. sed perpetuò donec revocetur, secundum Card. & innuit finis huius decretalis.

Verum et si de jure hæc ita se habeant, in practica tamen servatur ut stuprator non cogatur præcisè ad contrahendum cum deslorata matrimonio, sed alternativè, vel ad contrahendum, vel ad concedendum dotandum, ut testatur Anton. Gomez. in l. Tauri, n. 8. & Papo lib. 22. tit. 9. Arresto 9. ubi dicit hodie contra stuprantes virgines sine vi non esse in usu aliam poenam, quam ut illas ducant in uxorem, vel concedat dotem; & ita ex facto respondit Cassan. cons. 40. Ita etiam servari in Hispania, ubi quotidie sunt lites super huiusmodi stupri, testatur idem Anton. Gomez, ubi supra n. 7. & ita etiam se quandoque vidisse per Senatum Mediolanensem iudicari dicit Clar. in Pract. Crimin. §. Stuprum, n. 3. vers. Sed quero quæ sit poena stupri.

Prædicta tamen intellige, dummodo puella, quæ stuprum passa est, sit honestæ vitæ; alias enim non haberet locum dispositio huius Decretalis, & cap. præced. & ita hæc iura intelligunt Scribentes, ut testatur Paril. cons. 160. n. 14. lib. 4. ubi in facti contingentia ita consuluit, & sequitur Clar. loco cit. vers. Hæc autem omnia.

Secundò nota ibi, nos aliquatenus legis duritiam mollientes; Ecclesiam posse moderari, ac mitigare asperitatem, & rigorem Juris Civilis: quod tamen DD. dicunt habere locum in suo tantum foro, sed in foro seculari servabitur lex civilis, cum

ex eius observantia nullum imminet peccati peccatum, ut notat glossa in reg. Possessor. de regul. iur. lib. 6. Unde inferunt hic Butr. n. 1. Abb. n. 2. Jo. de Anan. n. 1. in 1. notab. & Marian. Socin. n. 4. poenam, de qua hic, & in præced. cap. servandam esse tantummodo in terris subiectis Ecclesie in temporibus, non autem in terris Imperij, in quibus servabitur sua lex. de qua insit de publ. iudic. §. 2. idem affirmat Clar. in §. Stuprum, vers. Sed quæro qua sit pena stupri, ibi, (Licet revera dispositio dictorum capitulorum de iure non habeat locum nisi in terris Ecclesie, non autem in terris Imperij.)

Sed tu adverte, quia si in terris Imperij agatur contra laicum stupratorum in foro seculari, verum est quod dicunt Doctores servanda esse legem civilem: verum si lis agatur contra laicum in foro Episcopali, quod fieri potest cum crimen stupri sit mixti fori, ut dicam infra in ult. notab. utique servanda erit pœna, de qua in textu nostro, & supra in cap. prox. Ratio est, quia ubi leges, & canones contrariantur, ut hoc casu, etiam in materia non concernente peccatum in foro Ecclesie servari debet lex canonica etiam in locis non subiectis temporali jurisdictioni Ecclesie, ex notatis in cap. Cum esset, de testam. & in cap. 1. de novi oper. nunciat. & tenent in cap. Clerici, de iudic. Am. on. de Butr. n. 12. vers. Si materia est mixta, & Abb. in princ. Alex. cons. 167. Visto processu, nu. 6. in fine, lib. 2. & alii, quos refert, & sequitur Felin. in cap. Ecclesia Sancte Maria, n. 43. vers. Limita tertio, de Conspir.

Itaque in terris Ecclesie servabitur hæc pœna etiam in foro laicali: nam in terris subiectis temporaliter Ecclesie Romanæ Canones prævalent legibus, etiam inter laicos, & in foro seculari indistincte, cap. Si duobus, de appellat. per quem textum ita firmat Abb. in d. cap. Ecclesia S. Maria, & post eum Felin. ibi n. 44. in prima declaratione, & sentit glossa à contrario sensu in c. 2. in ver. Lex civilis de arbit. in 6. in terris autem subiectis Imperio servabitur pœna Juris civilis in foro civili, & in foro Ecclesiastico pœna canonica per supra dicta.

Ultimò nota hic textum notabilem ad hoc non ponderatum à Doctores, quod Episcopus in causis mixti fori potest laicum corporaliter punire, & in carcerem detrudere: hic enim agitur de stupro, quod est crimen mixti fori, ut per Anchar. cons. 169. n. 11. Item agitur contra laicum, ut patet ex eo quod stuprator cogitur in uxorem ducere quam desloravit, quod non aptatur Clericis præsertim in sacris constitutis: Et in laico Doctores communiter intelligunt hanc Decretalem, ut per Clar. in d. §. Stuprum n. 3. vers. Laicus autem committens stuprum n. 3. vers. Laicus autem committens stuprum: nam Clericus propter stuprum cum virgine committitur punitur pœna depositionis, ut hic per Abb. nu. 4. in fine: & est communis opinio, ut dicit Grillan. de divers. crimin. lib. 4. q. 6. post n. 2. quem refert Diaz in præc. crimin. Canon. cap. 77. Bernond. de Concul. fol. 389. n. 15. & in hoc nulla est difficultas, ut inquit Clar. ubi supra, vers. Sed quæro qua sit pœna stupri. Item hic agitur in foro Episcopali, quod patet tum ex eo quod Gregorius scribit Sipontino Episcopo, ut constat ex supra scriptione. Et ita pœnæ hic statuta ab Episcopo sunt intelligendæ, cum ad eum verba Pontificis dirigantur, ut arguit glossa in c. Con-

tra adolorum, 26. qu. 5. tum quia in materia non concernente peccatum Ecclesia se non intronitit ad verbera laicos in foro civili, ut notat glossa in cap. 2. in ver. Lex civilis, ad fin. vers. Sed quid dices, de arbit. lib. 6. glof. 1. in reg. Possessor. de regul. iur. lib. 6. & dictum est supra in 2. notab. tum denique quia stuprator hic jubetur excommunicari, quod fieri non potest à iudice laico: & tamen Pontifex jubet hunc laicum, qui virginem stupro decipit non solum excommunicari, sed etiam castigari corporaliter, & in monasterium detrudi, si renuerit desloratam ducere in uxorem. Atque ita hic est textus apertus quod Ecclesia in causis mixtis procedit etiam contra laicos ad personalem distractionem, & punitionem. Quod multò clarius procedit hodie post Concilium Tridentinum in c. 3. sess. 25. sed quia nihilominus non defuit graves Authores, qui etiam post Concilium hoc in controversiam adducunt, ab re non erit hunc articulum diligenter examinari.

20 Revoco igitur in dubium An posito Tridentini Concilij decreto c. 3. sess. 25. de reform. Episcopus, vel alius Ordinarius ecclesiasticus in causis criminalibus ecclesiasticis, vel mixti fori possit laicos sibi alias in temporalibus non subditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licet ex consuetudine adversus laicos ad personalem distractionem procedere non consueverit.

21 Hæc quaestio nimirum isdem principis, quibus jâ S. Congregatio Concilij declaravit, Episcopum, vel alium iudicem ecclesiasticum in delictis ecclesiasticis, vel mixti fori posse contra laicos pœnis etiam pecuniariis procedere, ut scripsi plenè in c. Licet, infra de pœnis. Verumtamen quia aliquibus videtur ex eo quod Episcopus possit laicos in bonis multare non rectè inferri, ut possit eos personaliter distringere, ex his quæ adnotavit Jo. And. Butr. & DD. in cap. Vnico, de oblig. ad ratic. præsertim si obstat contraria consuetudo: idcirco visum est expedire ut propositum dubium de personali distractione specialiter discutatur.

22 In crimine hæresis non est dubium, c. Pe commisit, de hæres. in 6. & Clem. 1. eod. tit. ibi, Quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestrare sive capere, ac etiam in compediibus, vel mancus ferres s. Jo. Andr. ad Specul. in rubr. de off. ord. littera A. vers. Communiter tenetur, & in tit. de maiorit. & obed.

Quoad alia verò crimina merè spiritalia, vel mixti fori quoniam contrarie extant DD. sententia, ut evidentius appareat qualis fuerit mens Tridentina Synodi, expedit prius afferre præcipua aliquot fundamenta, quibus utraque opinio nititur in terminis juris communis.

23 Et quidem in criminibus ecclesiasticis, vel mixti fori non posse iudicem ecclesiasticum procedere ad captivam laicorum luadetur. Primò quia jurisdictione ecclesiastica, & secularis distinctæ sunt, nec una debet falcem immittere in messem alterius, cap. Quoniam, 10. dist. cap. Cum ad verum, & cap. Si Imperator, 96. dist. cap. Novit in princ. de iudic. Jo. Andr. ad Specul. in rubr. de off. ord. vers. Ad negatam: qua de re plura eleganter scripsit Oldrad. cons. 83. An Episcopus possit declinare sermone Regis, per totum, & magistraliter idem Jo. Andr. post Hostien. in cap. Per venerabilem, col. 6. in ver. Plenitudinem, Qui sil. sint legi. Sed iudex laicus non distinguit Clericos, cap. Si imperator:

ter, ergo nec iudex ecclesiasticus laicos.

Secundò in his casibus debet Episcopus adversus laicos uti censura ecclesiastica, cap. Cum Clarus, ubi de perjurio agitur, de foro comper. lib. 6. & cap. 1. de off. Deleg. eaque minime sufficiente, utendum est auxilio brachii secularis, cap. de off. Ord. in. Atq; ita nullo casu videtur ei permessa alia potestas coercendi laicos; idemq; textus in cap. Cum Episcopus, de off. Ord. in 6. Cum generaliter egisset de libero arbitrio Episcopi super exercitio jurisdictionis in tota diocesi; postea descendens ad captivam personarum restrinxit se ad personas ecclesiasticas. Ad idem sunt textus in cap. Ne famo, de sent. excomm. & cap. Novimus, de verbor. signif. Pro hoc etiam I. Laet, C. de sacrosan. Eccles. ubi Episcopus excommunicavit sacrilegum, & iudex laicus deportavit, & in Authen. de mand. Princip. §. Si vero Canonico, quæ jura allegat, & ut supra inducit Anchar. in c. Ea quæ, nu. 27. de reg. iur. in 6.

24 Tertio in casibus, in quibus Clericus est pœnis legalibus puniendus, hoc fieri non debet absq; eo quod à iudice ecclesiastico tradatur Curia seculari, cap. Cum non ab homine, de iudic. cap. Ad satisfariorum, de crimine falsi, cap. Ad abelendam, de hered. cum concord. Ergo similiter ubi laicus ob delictum ecclesiasticum, vel mixti fori est pœnis corporalibus afficiendus, id fieri non debet ab ecclesiastico absque traditione, argum. l. i. ff. Quod quisque iur. & c. Cum omnes, de Constitut.

Ita arguit Anchar. in d. cap. Cum Episcopus, col. 2. prope fin. vers. Item in casibus, de off. Ord. lib. 6.

26 Quarto, assertur doctrina Innoc. in cap. Significasti, in 4. de off. deleg. ubi (Non credimus, inquit, quod delegatus Papæ in rebus, quæ non sunt ejus jurisdictionis, in possessionibus laicalibus possit dare possessionem corporalem, puta si cognoscatur de dote, vel de aliis consummilibus; sed laico iudici dandum mandabit, allegat textum in l. Adanum §. 1. ff. de re iudic. c. Cum ad verum, 96. dist. & cap. De persona, in fine, in q. 1. Dicit Innocentij sequuntur Hostien. & Bald. ibidem, Jo. Andr. vers. Quid de secularibus, Boich. vers. Sed ista opinio nec, Anchar. sub nu. 4. vers. Tertio quæro, ubi post Host. dicit hoc esse iustitiz. Idem Butr. prope finem, Cardin. in Clem. 1. q. 110. de off. Deleg. Anchar. qui loquitur etiam in Ordinario, & pluribus hæc opinionem tuetur in d. c. Ea quæ, num. 17. vers. Et ego non bene capio, de regul. iur. in 6. Subdens non obstat illam rationem, quod ex quo Episcopus habet potestatem cognoscendi de possessionibus laicalibus: Ergo & potestatem exequendi; nam illa consequentia non est bona inter non subditos.

Ultimò, omittis alijs hæc opinionem videtur tenere glossa in Clem. 8. Ceterum, in verb. Censura, de usur. Oldrad. cons. 86. incip. Quæritur, an Ecclesia: sed non firmat Jo. de Imolan. d. c. Cum Episcopus, & ibi etiam Anchar. sed prope finem neutram videtur approbare. Hanc tamen latè tuetur in d. cap. Ea quæ, de regul. iur. in 6. & laicus Jo. Lup. in cap. Per vestras, in 2. notab. §. Sed est pulchra dubitatio, num. 18. de donat. inter vir. & uxor.

Et communem sic int Jo. Andr. ad Special. in rubr. de off. Ord. in 3. vers. Communiter tenetur inferiores Prælatos potestatem, de qua Prosp. Fagn. in 1. par. 5. lib. Decretal.

quæritur, non habere in laicos præter crimen hæresis, & in tit. de maior. & obed. cujus dictum refert Anchar. loco cit. Prout etiam illum refert quædam vis oppositum sentiat, Foller. Pract. crim. Canon. fol. 97. num. 12. & seq. Et Aufser. de potest. Eccles. super laicu. num. 1. De communi etiam testantur Gemin. licet ipse contrarium teneat in d. cap. Cum Episcopus, col. 2. vers. Communiter tenetur, Bald. in d. cap. Significasti, de off. Deleg. ubi & Felin. quamvis & ipse sentiat oppositum. Menchiaca lib. 3. de testam. §. 22. post num. 17. Licet credat eundem ferè esse numerum eorum, qui contrariam sequuntur, Clar. in §. fin. q. 37. vers. Vnum tamen, Jo. Lupus ubi sup. & Michael Grass. lib. 2. comm. opinio. c. 8. n. 4.

Et communem hæc sententiam etiam in præctica observari, & ab ea non esse recedendum, & secundum illam fuisse iudicatum in facti contingentia testatur Clar. loco citato, & Pop. lib. 1. tit. 5. arreslo 26. Maxuer, in præc. de iudic. & cor. iuris. num. 20. col. 2. in princ. vers. Item Episcopus, nisi in casibus privilegiatis, ut ibi Boer. decif. 227. num. 11. ubi affirmat ita fuisse per plura arresla declaratum, ut habetur in stylo Parlamen. 4. par. de arreslo, §. 2. c. & seq. & idem Boer. lib. de Consuet. Burgis, tit. de iuris. glof. 1. circa med.

27 Pro contraria verò opinione, id est licere Ecclesiastico iudici in causis criminalibus Ecclesiasticis vel mixti fori procedere ad captivam adversus laicos, adducitur textus noster ponderatus ut supra in ult. notab. qui efficaciter probat hæc partem.

28 Secundò adducitur textus in cap. Contra idolorum, c. 9. §. 5. qui videtur loqui in crimine sacrilegij, ut innunt verba illa: es que à tanti labe sacrilegij, &c. Et tamen Gregor. scribens ad lanuarium Episcopum sic præcipit (& liquidem serviunt, verberibus, cruciatibusque, quibus ad emendationem pervenire valeant, castigentur: si verò sint liberi, inclusione digna, distractaque in penitentia redigantur: ubi glof. ex text. colligit licere Episcopis aliquos verberibus castigare, & in carcerem mittere reos, & alio modo punire nobiles, atque ignobiles. Nisi dixeris textum loqui contra idolorum cultores, aruspices, & sortilegos: in crimine autem hæresis non est dubium, ut initio diximus.

Tertio, assertur textus clarus in Authen. Censuram quæ, in fine, c. de Episc. & Cler. ubi disponitur ut executores laici, qui trahunt Monachos ad iudicium seculare, ab Episcopo in carcerem detendantur. Nec refragatur quod Anchar. in d. c. Ea quæ, num. 17: dicit hoc ibi esse speciale, ut in hæresi. Quandoquidem delictum illud non est adeo grave, ut decisio illius Authentice possit dici specialis, ut in hæresi propter criminis immanitatem, juxta textum in cap. Pertuas, §. Censuras, de simon.

Quarto, idem probat generaliter textus in cap. Attendendum, 17. q. 4. ubi contra usurpatos bona Ecclesie usibus dedicata Urbanus in epist. ad omnes Episcopos scribit his verbis: (Quod si quis fecerit post debite ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promovenda est perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetue deportationis tradatur.) ubi glof. in ver. Carceri. (Nota, inquit, quod Ecclesia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis, verbum au-

tem

rem illud, si quis aptum est comprehendere tam laicos, quam Clericos cap. ubi DD. de Baptis. cum crimen sacrilegij sit mixti fori, sicut, Pedem. 103. n. 7. Clar. in §. 5. n. 3. n. 6.

20 Quinto, qualitas delicti ecclesiastici, vel mixti fori esse laicum de foro Ecclesie, Authen. Item nulla, ubi notatur, C. de Episc. & Cler. cap. Cum sit, & c. Ex tenore de foro compet. Ergo ad Episcopum spectabit eundem sive laicum, sive Clericum punire, Ita Oldrad. conf. 86. Queritur an Ecclesia, circa med. vers. in contrarium, & Anchar. in cap. Cum Episcopus, prope fin. vers. in contrarium, de off. Ordin. in 6.

21 Sexto, in criminibus atrocioribus ad forum ecclesiasticum spectantibus, in quibus venit poena irroganda mortis, Judex ecclesiasticus non potest hanc poenam infligere, sed debet reum tradere Curie seculari secundum Constitutiones legitimas puniendum, cap. Ad falsarium, de crim. falsi, ubi gloss. in ver. Tradantur, dat concordantes, Idem; sive reus sit Clericus, sive laicus, ut innuit littera ubi per quam (id est potestatem seculari) & laici qui fuerint de falsitate convicti, (scilicet per Judicem ecclesiasticum) puniantur pravia scilicet profectione, de qua in cap. Novimus, de verb. signif. Id autem necessario supponit Judicem ecclesiasticum habere reum sub arcta corporis custodia, quia alias nunquam posset esse locus huius traditioni.

22 Septimo, concessa jurisdictione, quod est principale, consentur etiam concessa accessoria, seu media ad illam exercendam, cap. Præterea, de off. Deleg.

Nec obstat quod ait Anchar. in de e. Ea qua, n. 17. de reg. iur. in 6. Quod ex quo Episcopus habeat potestatem cognoscendi, non sit inferendum ut habeat potestatem exequendi; eo quod hæc consequentia non sit bona inter non subditos; & quod est laici in causis ecclesiasticis, vel mixti fori sortiantur forum Episcopi, non propterea dici possint subditi, ut inquit gloss. fin. in Clem. 1. de foro compet. cum in multis iura dent potestatem cognoscendi, sed non exequendi, ut l. Ad Divo Pio, in princ. de re iudic.

Id, inquam, non obstat, quia laicus in eiusmodi causis sortitur forum Episcopi, & efficitur illius subditus etiam ratione personæ, ut probant iura superius adducta; aliis non posset excommunicari juxta c. Primum, de off. Ordin. cum simil. Ergo cum res agatur inter subditos, erit bona illatio, Episcopus habet potestatem cognoscendi: igitur & exequendi, juxta textum in d. cap. Præterea. Et hanc opinionem sequuntur gloss. in d. cap. Contra idololatriam, c. 2. q. 1. Oldrad. d. conf. 86. ubi inclinatur in hanc partem; licet alii illum adducant pro contrario, Gemin. in cap. Cum Episcopus, de off. Ordin. in 6. col. 2. vers. Sed quero, ubi asserit sibi nunquam placuisse contrariam opinionem, licet fateatur etiam communiter teneri, Franc. ibidem vers. Quinto nota à contrario sensu, Jo. de Anan. hic, & in rubr. de Sortitio, num. 5. Felin. in c. Cum sit generale de foro compet. num. 20. & in d. cap. Significasti, col. ult. de off. Deleg. Covarr. Practic. quest. cap. 10. num. 2. vers. Secundo quoties. Alios Clar. §. 37. num. 8. adiciens in numero totidem esse tenentes hanc partem, ac qui contrariam; eamque pluribus comprobant, & ab objectis tenetur Barbat. inter conf. crimin. tom. 1. conf. 3.

n. 12. in fine. Aufser. de potest. Eccles. & sacul. num. 1. ubi ait se ita præcise esse, sicut non line aliqua mutatione iudicium secularium.

Eandem & leges Regis admiserunt, & probantur lapidissime, ut testatur Covarr. cap. 10. loca citato: & Episcopus Montis Marani in Praxi Archiepiscopi, cap. 13. nu. 3. ait in Regno extare, 6. 10. 4. quod Prælati in criminibus ecclesiasticis cognoscant liberè contra laicos, & puniant eos, nec officiales laici possint se intrmittere.

23 Ex his constat hanc posteriorè sententiam non esse gravibus auctoribus delictum, & proculdubio esse veriorè etiam circumscripta Tridentini Concilij dispositione, quia textus pro ea allegati, quia loquuntur de captura laicorum, per Judices ecclesiasticos id probant directè; textus verò in contrarium adducti inducuntur omnes sumpto argumento à contrario sensu; quod tamen argumentum non desumitur ubi oppositum reperitur statutum à jure, gloss. in cap. Significasti, de foro compet. Atque ita non sequitur, Episcopum excommunicat laicum: Ergo non potest illum personaliter distringere. Item, Episcopus potest apprehendere ecclesiasticum; ergo non laicum; Quia hoc ultimum textus expressè non negat, sed potius omittit. Unde solutio peti debet ab aliis iuribus, quæ de captura laicorum expressè loquuntur. Ita in terminis respondet Gemin. in d. cap. Cum Episcopus, col. 2. vers. Et ad textum allegatum in contrarium; & Franc. ibidem, vers. Nec obstant iura.

24 Magni etiam ponderis videtur esse, quod facultas procedendi in his causis ad capturam laicorum tribuitur Episcopo non solum per sacros Canones, sed etiam per leges Imperiales, ut in d. Authen. Casam qua, C. de Episc. & Cler. ut propterea Imperatores videantur iuri suo cessisse, si quod prius haberent, excluso Episcopo, atque in Ecclesia irrevocabiliter transfuisse, argum. cap. Ego Ludovicus, 63. dist. probatur in cap. Novus, de iudic. ubi hoc tenet Innocent. n. 6. vers. Vel melius, quem ibi sequuntur Abb. num. 23. vers. Quarta solutio, & alij communiter. Idem firmat Archid. in c. Quicumque, n. 9. 1. per text. in l. Perfecta, C. de donat. que sub mod. ubi patet donationem semel perfectam non revocari, & Jo. Andr. in c. Constitutus, de relig. domib.

25 Et per hoc cessat etiam primum objectum distinctionis jurisdictionum: imò argumentum retorqueretur; quia ubi crimen est ecclesiasticum, jurisdictione etiam adversus laicos est attributa iudici ecclesiastico tantum, ut pluribus probat Henric. Boich. in cap. Nos inter, col. 3. vers. Aut querit, de purg. canon.

Ergo ex vi distinctionis jurisdictionis, personalis distinctio non ad iudicem laicum, sed ad ecclesiasticum pertinet: & in causis mixti fori jurisdictione similiter tribuitur ecclesiastico, sicut causa prævenit, cum in his causis, in quibus cumulatim est jurisdictione, sit locus præventioni. cap. Cum sit generale, ubi DD. de foro compet. Ergo distinctio ipsa jurisdictionum operatur, ut captura laicorum spectet ad iudicem prævenientem; & per hæc patet responsio ad primum, & secundum argumentum contrarium.

27 Non obstat tertium, quod sicut iudex laicus non punit Clericum ante traditionem, ita nec ecclesiasticus punire debet laicum quia non est par ratio, cum

cum laicus non sit capax jurisdictionis spiritualis adversus Clericum, C. de Decernimus, de iudic. sed ecclesiasticus bene est capax jurisdictionis temporalis contra laicum; ita in specie respondet Oldrad. d. conf. 83. n. 7.

28 Non obstat quartum de doctrina Innocentij in d. cap. Significasti: nam respondetur illam procedere de urbanitate, quia iudex modeste se gerit non exequendo sententiam in bonis laicorum; sed si exequatur, executio tenebit. Quæ responsio est Felini in d. cap. Significasti, col. ult. antenu. 5. ac præterea opinionem contra Innocentium esse veriorè testatur ibi Jo. de Anan. in fin. ex quibus patet posteriorè hanc sententiam validioribus rationibus fulciri.

29 Sed quatenus dubia videretur in terminis juris communis; tamen post Concilium Tridentinum videtur esse extra omnem difficultatem; sive quia corruerit jus commune quatenus clarè sanxisset ut iudicibus ecclesiasticis non liceret laicos personaliter distringere; sive quia quatenus jus commune fuisse dubium, approbaverit opinionem glossæ, & DD. qui scripserunt id licere iudicibus ecclesiasticis.

30 Quod ut evidentius appareat, observandum est primum opinionem eorum, qui arbitrati sunt Episcopum non posse procedere ad capturam adversus laicos, non esse præcipue fundati; quod cum Episcopus habeat contra eos remediū censuræ ecclesiasticæ, illo uti deberet, non autem alijs penis temporalibus; nam ut ait Anchar. in d. cap. Ea qua, sub n. 17. Canones non loquuntur expressè de captura laicorum, sed de censura, ut in cap. Querenti, de verb. signif. & similiter cum in Clem. 1. §. Caterum, de usur. decernatur laicum usurarium esse compellendum censura ecclesiastica edere codices rationum, gloss. in ver. Censura: non vult ergo, inquit, hæc Constitutio ipso invito domum ipsius ingredi, vel arcam ipsius frangi.

31 Itaque de jure commune censura erat remedium ordinariū, quia eo iudex ecclesiasticus primario uti debebat pro executione suæ sententiæ, & pro sua jurisdictione, cap. Dilecto, de sent. excomm. lib. 6. distinctio vero personalis, seu invocatio brachij secularis erat remediū extraordinariū: hoc enim utendum non erat, nisi cum censura non proficiebat, juxta notata in cap. 1. de off. Ordin. & aliis perpendit S. Congregatio; dum respondit Episcopum posse ex decreto Concilij in d. cap. 3. in causis mixti fori adversus laicos etiam penas pecuniarias procedere.

32 Deinde supponendum est Oratores Regis Catholicæ dum adhuc Tridentinum Concilium esset apertum Regis nomine conquestus fuisse, quod locorum Ordinarij nimia facilitate uterentur gladio excommunicationis, indeque fieret ut fideles illaquearentur, & censuræ ecclesiasticæ contemnerentur; ac proinde instituisse, ut Patres statuerent, de cætero liceret uti excommunicatione, sed prius deberent Ordinarij alia remedia experiri pro justitiæ executione, ac demum in subsidiis censuras adhibere, ubi executio realis, vel personalis fieri non posset: itaque præcipue ad illorum instantiam Patres addiderunt decretum illud c. 3. sess. 2. de reform. patet ex Actis, quæ in Arce S. Angeli asservantur.

Ex his inferitur ut hæc controversia sit hodie dirimenda ordine converso, quam dirimenda esse

set de jure communi: tunc enim idcirco Episcopus uti non debebat remedio extraordinario captivæ, quia illi suppetebat remedium ordinariū excommunicationis, At post Concilium executio realis, vel personalis effecta est remedium ordinariū, & excommunicatio remedium extraordinariū, & subsidiarium: unde non est ambigendum, quin iudicibus ecclesiasticis in causis ad eorum forum pertinentibus liceat ad capturam contra laicos primò, & principaliter procedere, cum censura sit reservata in subsidium dumtaxat.

Id autem probatur primò ex decreto d. cap. 3. in proemio in sui ratione ibi: (Excommunicationis gladius sobriè, & magna circumspectione exercendus est; cum experientia doceat, si temerè, aut levibus ex rebus incutatur, magis contemni, quam formidari) Quæ quidem ratio & quæ viget cum Episcopus procedit contra Clericos, ac cum contra laicos.

Deinde probatur ex dispositiva in sui generalitate ibi: [In causis verò judicialibus mandatur omnibus iudicibus ecclesiasticis ut quando cumque executio realis, vel personalis ab ipsis propria auctoritate fieri poterit, abstineant à censuris ecclesiasticis,] Quæ verba tamquam generalia sunt apta comprehendere causas tam civiles, quam criminales, & personas tam ecclesiasticas, quam seculares.

Tertiò, Concilium expressè prohibet ulum censurarum in causis civilibus, ubi potest fieri executio realis, vel personalis etiam contra laicos, vers. Sed liceat eis, ibi, contra quoscumque etiam laicos; ergo idem dicendum in criminalibus, quia eodem modo sortitur laicus forum Ecclesiæ ratione delicti, ac ratione contractus: Authen. Item nulla, C. de Episc. & Cler. c. 1. de off. Ordin. c. 1. de fin. de foro compet. & cap. Volentes, de privil. in 6.

33 Et confirmatur ex dictione illa, proque, ibi, In causis quoque criminalibus; necnon ex dictione, ut supra, ibi, ubi executio realis, vel personalis ut supra; quarum prima est copulativa, & inducit repetitionem præcedentium, l. In repretendis, ff. de leg. 2. l. Sapi, §. Cato, ff. de fund. instric. Oldrad. conf. 103. Questio est, n. 4. vers. Quarto hoc denotat, secunda itidem est repetitiva præcedentium cum omnibus qualitatibus, perinde ac si nominatim essent expressæ, Cravett. conf. 72. n. 10. & seq. & Decian. conf. 72. n. 46. lib. 2.

Cum igitur Concilium primò illuc statuat, ut in causis civilibus contra quoscumque etiam laicos liceat Episcopis etiam per multas pecuniarias, seu per captionem pignorum, personarumque; distinctionem procedere, & mox immediate subiciat: in causis quoque criminalibus, ubi executio realis, vel personalis ut supra fieri poterit, à censuris abstineant: manifestè patet verba illa, contra quoscumque etiam laicos, censuri etiam repetita in secunda clausula, ubi de causis criminalibus disponitur.

Et revera maxime absurdum esset ut liceret Episcopo procedere ad personalem executionem in causis civilibus; & tamen non liceret in criminalibus, in quibus longè maior est ratio, ac necessitas personalis distinctionis.

34 In causis enim civilibus carcer est regulariter interdictus, Oldrad. conf. 54. Anagninens. in princ. Roman. conf. 120. Circa primum, col. 2. vers. Tertio quia;

quia; ubi apostilla plures conuolat, & dicit conuoluntatem; sicut in criminalibus, præsertim capitulis. Jo. de Anan. cons. 1. in princip. qui reddit rationem, & frustratorium sit iudicium.

35 Rursus in causa civili intenditur privata utilitas creditoris; at in criminali siue carcer sit ad custodiam, ut de iure civili. l. 1. ubi not. C. de custod. rem siue sit ad penam, ut de iure Canonico, c. Quamvis de pen. lib. 6. versatur publica utilitas: idcirco eum delinquentes arcta possunt custodia mancipari, ut legitur in cap. V. I. Anna, de sent. excomm. quia Prælati ejulmodi excessus corrigere debent, & publicæ utilitatis intercell ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerunt, nequiores, facit cap. Est in iusta misericordia, & per totam, 23. q. 4.

Ideoque non obstat quod Concilium dum loquitur de causis civilibus, dicat licere Episcopis procedere per multas pecuniarias, personarumque distinctionem contra quoscumque etiam laicos; in causis vero criminalibus nullam laicorum mentionem faciat, nec dicat Episcopis licere ad personalem distinctionem procedere; sed simpliciter debere abstinere a censuris; quasi ex hac distinctio loquendi ratione inferatur, ut in criminalibus non liceat Episcopo uti personali distinctione aduersus laicos. Siquidem respondetur in effectu non extare hanc diversitatem, quia propter distinctiones illas repetitivas, quæque, & in supra, perinde est ac si etiam in criminalibus nominatim de laicis, eorumque distinctionem sanxisset. Dum enim iusti Ordinarios abstinere a censuris ubi executio realis, vel personalis fieri posset, in necessaria consequentiam censuræ voluissent, ut prætermittenda censuræ, interzant executione reali, vel personali ut supra, id est contra quoscumque, etiam laicos, ex supra dictis; alioquin enim iniquum fuisset, ut Patres Concilii abstulissent Episcopis facultatem, quam habebant iure communi procedendi in criminalibus contra laicos per censuras ecclesiasticas, & reliquisset eos destitutos alijs remedijs temporalibus; hac enim ratione liceret laicis quodcumque facinus in causis spiritualibus, vel mixti fori imponere committere in maximam episcopalis jurisdictionis perturbationem. Quam rationem in exemptionibus considerat idemmet Concilium in cap. 2. in princ. sess. 24. & conferunt textus in dicto cap. est in iusta, & in cap. Duo ista, 23. q. 4. Ita nihil novi juris quoad hoc induxit Concilium, sed tantum ordinem inuauit: nam cum olim prius utendum esset censura, deinde poenis temporalibus; hodie ordine inuerso primum utendum est poenis temporalibus, & in subsidium reme. dno spirituali excommunicationis.

36 Et confirmatur ex alio Tridentini Concilij decreto. nempe ex c. 8. sess. 24. de reform. matrimon. ubi præcipitur, ut concubinarij tam soluti, quam uxorati si ter admoniti concubinas non dimiserint, excommunicatione feriantur, & mulieres siue conjugatæ, siue solutæ, graviter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, vel dicecesim, invocato, si opus fuerit, brachio seculari ejiciantur, alijs poenis contra adulteros, & concubinarios inflictis in suo robore permanentibus. Ex quo decreto duo colliguntur.

37 Primum est licere Episcopo mulieres adulteras & concubinas etiam extra dicecesim ejicere, quod nihil aliud est, quam contra eas ad personalem

executionem procedere, etiam siue brachij secularis auxilio, cum Concilium non præcipiat absolute, ut illud ab Episcopis invocetur, sed tantum sub conditione illa, si opus fuerit, id est si executio, ac ministri Curie episcopalis nequeverint ipsi per se executi sententiam Episcopi: concordant textus in cap. 1. ibi, (Cum opus fuerit publicum convocent auxilium) de offe. Ordin. & in cap. Periculoso, & ult. vers. Invocato si opus fuerit, & de statu regular. lib. 6. innovato à Concilio in c. 5. sess. 25. de regular.

Secundum est quod Concilium, dum jubet concubinarios etiam laicos excommunicari, præservat alias poenas contra concubinarios inflictas: quæ quidem poenæ, excluda censura ecclesiastica, sunt aptæ comprehendere etiam capturam; unde cum in cap. 1. de offe. Ordin. statutum sit, ut Episcopi liberam habeant facultatem adulteria, & alia crimina uti licendi, secundum quod Canonæ censent, Ancharan. qui in d. cap. Ea que, in terminis juris communis tueri contrariam sententiam, ut evitet dispositionem d. cap. 1. respondet sub facultate ascendendi crimina laicorum ubi non comprehendit poenas temporales, quia textus dicit secundum quod Canonæ censent; Canonæ autem de hac captura laicorum, vel executione in rebus laicalibus non expressè loquuntur, sed de censura, de verbis signis, cap. Queremus, Non debemus ergo, inquit Ancharan, abique Canonibus affirmare, quia erubescimus, & c. l. illam, C. de collat. in Auth. de Triente, & sessio. 9. Consideremus 3. Et quod non est decreto Sanctiorum Patrum fuerit, & c. cap. Inter corporalia, de trans. Episc.

Quæ quidem ratio Ancharani concludit oppositum per Concilium: nam decreto Patrum in d. cap. 8. sancitum est, ut Episcopus non solum censuras ecclesiasticas, sed etiam alijs poenis uti licet possit adulteria, & concubinatus, & glossæ, & Doctores qui censuerunt d. cap. 1. de offe. Ordin. propter ter lui generalitatem comprehendere etiam capturam, id haberent pro indubitato in terminis d. cap. 8. quod specificè loquitur tam de excommunicatione, quam de alijs poenis, quas præservatas esse vult: ejusmodi enim poenæ distinctæ a censura aliæ esse non possunt, quam temporales.

38 Porro hæc conclusio procedit etiam si Ordinarius Ecclesiasticus ad capturam laicorum procedere non consueverit: nam si inspicimus tempus ante Concilii publicationem, eam Ordinarius tunc haberet remedium censuræ ecclesiasticæ, qua primo uti debebat, non potest ei imputari, quod distinctione personalis usus non fuerit. Quod adeo verum est ut aliqui Doctores existimaverint de jure communi Ordinarium ita demum posse ad capturam contra laicos procedere, si hanc facultatem legitime præscripserit, ut apud Mencliacæ, & Clar. loca supra cit. At cum Concilium hæc in parte sustulerit dispositionem juris communis, & novam tormam præscribendo nulicet censuras adhiberi nisi in subsidium, censuræ etiam sustulit consuetudinem juri communi conformem, quæ proprie non dicitur consuetudo, sed juris communis observantia, ut scripsit Jo. And. in cap. V. nico, de Cler. conuog in 6. quem ibi sequitur Anchar. & Raphael Fulgo. cons. 123. n. 2. & alias auctorit. S. Congregatio dum ob hanc rationem resolvit consuetudinem, secundum quam Clericus habi-

tu n

DE FVRTIS

Cap. Ex litteris.

S V M M A R I V M.

- 1 Fur occultus potest post restitutionem, & penitentiam ad sacros Ordines promoveri.
- 2 Immunitatem ecclesia violans vasa sacra surripienda non est ipso jure excommunicatus.
- 3 Excommunicatio impedit promotionem.
- 4 Immunitatem Ecclesia violans secundum Canones non sunt excommunicati, sed excommunicandi.
- 5 Fallit in incendiarijs, & effraactoribus Ecclesia.

EX LITTERIS. Fur occultus potest post restitutionem, & penitentiam ad sacros Ordines promoveri. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Jo. de Anan. & Marian. Socin. secunda pars ibi, Mandamus.

Nota singulariter ex hoc textu, quia forte non reperies alibi: ita clarè, quod violans Ecclesie iniunitatem etiam sacra vasa inde abstrahendo non est ipso jure excommunicatus: nam ille Clericus de ecclesia calicem subripuit, & tam post satisfactioem, & penitentiam potest ad sacros Ordines promoveri: ergo non fuit excommunicatione innotatus, quia excommunicatio impedit promotionem, cap. Cum illorum, infra de sent. excommunicat. cum similibus; & ita hunc textum ad hoc ponderat Abb. in cap. Cum pro causa, num. 7. eod. tit. quod est contra Hostien. ibi, num. 2. ubi voluit excommunicatum esse qui ecclesiam violat eam spoliando, vel in claustris ipsius laicum verberando. Sed cum reprobant ibi Jo. Andr. & communiter DD. ut ibi diximus. Et contrarium determinat idemmet Host. in summa de immunit. Eccles. in fin. §. Quæ sit poena violantium, ubi ait, secundum Canones ecclesie immunitatis violatores esse excommunicandos, c. Nullus, & cap. Si quis deinceps, 17. q. 4. Et solos incendiarios, & effraactores esse excommunicatos ipso jure, cap. Canonica, 11. q. 3. cap. Omnes, 17. q. 10. cap. In litteris, supra de raptor. & cap. Conquesti, infra de sent. excomm. Hodie etiam extrahentes reos ab ecclesijs excommunicati sunt ex Bulla Gregorij IV. & absolutio est Sedi Apostolicæ referata, ut fuisse probavi in prædicta Decretali, Cum pro causa, à num. 5. usque ad num. 36. De multiplici autem sacrelegij specie, & de illius poenæ vide ibi plenè per Innoc. num. 1.

DE USURIS.

Cap. In Civitate.

S V M M A R I V M.

Vendens rem plurius, quam valeat, quia solutionem differt, peccat, nisi dubium sit an res tempore solutionem differat, peccat, nisi dubium sit an res tempore solutionis plus, minusve sit valitura, & vendens non erat statim venditurus, & num. 12.

Ven-

- 2 Vendens cariori pretio ob dilatatam solutionem an usurarium nomine iure damnari possit. & n. seq. usque ad n. 13.
- 3 Injustitia notoria nullitati equiparatur, ibid.
- 4 Vendens cariori ob dilatatam solutionem in foro externo usurarium nomine non tenetur, secus in foro animæ, & n. seq. & n. 10 & 11.
- 5 Declaratur, n. 7.
- 6 Intellectus cap. Consultuit, infra eodem.
- 7 Vnde proprie non committitur in contractu emptio, & venditionis, sed in mutuo.
- 8 Mutuum interpretativum presumptum, implicitum, indistinctum explicatur.
- 9 Vendens cariori ob dilatatam solutionem ubi de prava intentione constat, censetur usurarius, etiam in foro contentioso.
- 10 Et ex quibus constat de huiusmodi prava intentione.
- 11 Vendens carius licet fateatur in iudicio se id fecisse ob dilatatam solutionem, tamen si pravam intentionem neget iure damnari non potest.
- 12 Canonistarum opinio preferenda est opinioni Theologorum super interpretatione iuris divini in spectantibus ad moralem philosophiam.
- 13 Vendens cariori pretio ob dilatatam solutionem quando excusetur in foro conscientia ab usuraria pravitare.
- 14 Censualis contractus ad tempus limitatum an sit de iure licitus, & n. seq. usque ad n. 18.
- 15 Et quid si non agatur de censu antiquitus constituto, sed de eo, qui constituitur tempore contractus.
- 16 Et quid si emptor computatis solutionibus annuis totius temporis aliquid ultra pretium conventum sit recepturus, & n. seq.
- 17 Censualis contractus est illicitus si excedat annuatim redditum quem emptor de tanta pecunia in terra empti posse habere, & n. 30.
- 18 Censu pecuniarius certus, & determinatus temporis suspensus Bullæ Pii V.
- 19 Censualium reddituum emptio omnino tempore vise sunt suspecta.
- 20 Bulla Nicolai V. super emptioibus censuum in regno Sicilia ad rationem decem pro centenario continet dispensationem.
- 21 In censuum emptio non videtur certum pretium generaliter statuendum.
- 22 Pretia verum ex quibus variantur.
- 23 Aestimatio rei pretium est, & fieri debet secundum presentem valorem.
- 24 Censu annales non est tutum decernere, ut certam summam non excedant.
- 25 Pretium censu licitum est si illius redditus, & pensio incerta sit.
- 26 Censu annui minoris valet, quam fructus, qui libere ex prædio percipiuntur.
- 27 Pactum de redimendo minus pretium rei.
- 28 Pretium censu qua ratione sit minuentum propter pactum de redimendo, vel alia onera emptio adiecta.
- 29 Censualis contractus possunt accedere obligationes Camerales, fideiussiones, & hypotheca.
- 30 In contractu censuali non emittit res, sed ius petendi pensionem, & n. 34.
- 31 Censu constitui non potest nisi super re ex sui natura fructifera.
- 32 Censu pro parte perimitur, re pro parte perempta, vel redditu infructifera.

33 Censu reservativus quisit, & qui censu consignatus.

34 Censualis contractus in quibus differat à contractu emptio.

IN CIVITATE. Qui vendit rem plus, quàm valet, eo quod differat solutionem pretij, peccat, nisi dubium sit, an tempore solutionis plus, vel minus valere deberet. Hoc dicit secundo Jo. Andr. Butr. & Anchar. vel iuxta intellectum Cardin. quem dicunt esse communem Abbas, & Jo. de Anania hoc intendit. Vendens rem plus quàm valet, quia solutionem differt, peccat: nisi dubium sit an tempore solutionis erit valor rei variaturus, & venditor non erat venditurus tempore, quo vendidit. Hæc tamen ultima pars non habetur in hac Decretali, sed suppletur ex c. Naviganti, infra, eod. Communis divisio; secunda ibi, licet.

QUÆRO. Utrum N. qui frumentum carius vendidit ob dilatatam pretij solutionem, usurarium nomine iure damnatus fuerit.

Sententia, quia N. usurarium nomine fuit condemnatus eo prætextu, quod frumentum ob dilatatam solutionem cariori pretio vendiderit, continet evidentem iniquitatem, & iniustitiam: ideoque ne dum revocatus, sed etiam nullam declarari debet, cum notoria iniustitia nullitati equiparetur, cap. Inter cetera, & cap. Cum Bertoldus, ubi Innoc. super verb. Concessimus, de re iudic. Clem. Passoralis, eod. tit. Vant. in tit. de nullit. ex defectu process. num. 127. Rota decis. 414. n. 7. part. 4. & decis. 322. num. 2. par. 6. recent. & fuit lapsus de iudicium, ut inquit Cardin. Seraph. decis. 493. num. 2. notoria iniustitia patet ex eo, quod lata est contra textum expressos, & contra auctoritatem omnium Doctorum de materia loquentium.

Qui enim frumentum habita fide de pretio carius vendit, quàm communiter venditionis tempore consueverat, quàmvis in foro conscientia quandoque ad restitutionem teneatur; in foro tamen contentioso usurarium nomine conveniri non potest.

Quod primo probatur in hoc cap. ubi proposita hac eadem facti specie, Alexander III. discretis verbis decidit non posse huiusmodi contractus ex tali forma usurarium nomine censeri; nihilominus tamen venditores peccatum incurere. Et ita his Papa ab usurarium nomine in foro contentioso venditores liberat, & eosdem in foro tantum conscientie distinguit: id quod etiam indicant sequentia verba: (dum animarum salutem Apostolica benignitate prospiciens, consulti talibus venditoribus, ut ab his contractibus abstinere, cum cogitationibus hominum Deo omnipotenti nequeant occultari, quasi significet quamquam contentiosi fieri periculum vitabunt, Deum servatorem cordium tallere non poterunt, ut in iuribus hic allegatis in glos. ultima.

Secundo, idem clarè probatur per text. in cap. Consultuit, infra eod. ubi pluribus questionibus propositis, inter quas postremo loco habetur hæc nostra de mercibus ob dilatatam solutionem majori pretio distractis, Urbanus III. declarat similes contrahentes malè adere, & ad ea, quæ acceperunt restituenda in animarum iudicio efficaciter esse inducendos. In quibus verbis præcipue duo sunt ponderanda. Alterum, quod dum dicitur in ani-

animarum iudicio, à contrario sensu satis ostenditur secus observandum esse in foro contentioso, argum. cap. Nonne de præsumptionibus. Alterum, quod ibi Pontifex utitur verbo inducendi, quod cohortationem quidem efficacem, non autem coactionem significat, cap. Cum simus, de Regal. & ex consequenti imponit obligationem restituendi, & damnat talem contractum in foro animæ, in quo peccator ad satisfaciendum inducitur non autem in foro judiciali, in quo compellitur, ut in specie ponderat Berous in rubr. de Usuris, n. 24.

Tertio, idem confirmant omnes DD. de hoc articulo loquentes, & in primis glos. in d. cap. Consultuit, in ver. Male agere, ubi conciliando textum nostrum, in quo dicitur tales contractus non esse censendos nomine usurarium, cum d. cap. Consultuit, in quo habetur huiusmodi venditores malè agere, dicit, hinc textum loqui quoad iudicium Ecclesiæ, & sic quo ad forum iudiciale; sed c. Consultuit: loqui in foro animæ: & deinde clariùs explicans subiungit tales contractus quoad formam non dici usurarios, sed contrahentes propter depravatam intentionem in foro animæ iudicandos esse malè agere, & inducendos, non autem compellendos, ut accepta restituant, nec tamquam usurarios puniendos, licet re vera quoad Deum usurarii videantur. Opinionem glos. nec ibi, nec alibi ullus Doctor, què viderim, refellit: imò eam in specie sequuntur ibi Hostien. n. 4. Anan. d. nu. 1. prope fin. vers. in glos. fin. Anton. de Butr. in fin. ubi expresse dicit tales venditores esse usurarios quoad forum animæ, sed non quoad forum contentiosum. Henrich. Boich. in cap. Naviganti, infra, eod. in princ. 2. col. ubi materiam plena distinctione de more processus, concludit, cum contractus sit cum dilatione solutionis pretij conventi, licet majoris, quam sit rei valor; in foro contentioso non posse iudicari usurarium, Abb. in d. cap. Consultuit, num. 4. & 5. Berou in loco supradicto nu. 17. 24. & 25. Rip. in respon. 116. in princ. Cald. tit. de usur. cons. 11. prope fin. Idque etiam sentiunt Jo. Andr. & Anchar. in eod. cap. Consultuit: dum summant illum textum, quod vendens rem plus debito ob dilationem temporis ad solvendum, tenetur in iudicio animarum, inmutè non idem juris esse in foro judiciali.

Et ratio diversitatis inter forū contentiosum, & conscientie quoad hunc calum ea esse videtur, quod huiusmodi contractus emptio, & venditionis ex sui forma non est usurarius, quia usura non committitur præterquam in mutuo, ut probat textus hic, & est communis DD. sententia teste Berou. in d. rub. de usur. num. 37. Verum ubi venditor habet intentionem fœnerandi, & propterea majori pretio vendit, quia solutio differt, surgit mutuum interpretativum, in quod cadit usura; fingitur enim pretium ab ipso emptore solutum, & deinde à venditore ei mutuatum cum lucro illius quantitas, in qua pretium conventum verum valorem excedebat. Ita declarat hic Abb. num. 2. & Joan. de Anan. num. 2. Berou supra in rubrica, n. 38. Joannes de Capis. in trad. de usuris quæst. An vendens ad tempus, nu. 45. Ideoque passim DD. effectum respicientes talem contractum modo vocitarunt mutuum præsumptum, vel interpretativum, ut Abb. Anan. & Berou. in locis proximè citatis modo mutuum implicitum, ut Cajetanus in summ. in ver. Vnde exterior, vers. usur. imp. sic. commiss. Aliquan-

do usuram in dicitur, ut Capis. in loco supradict. aliquando quasi usuram, & sic usuram impropria, ut Hostien. d. cap. Consultuit. Hæc autem mutui interpretatio in casu nostro quoad forum iudiciale non est facièda, quia cum talis contractus semper sit licitus, nisi venditor habuerit intentionem depravatam, ut per DD. in d. cap. Consultuit, si talis intentio lateat, non potest iudicari usurarius quoad forum exteriorem Ecclesiæ, quæ non iudicat de occultis, c. Sicut tuus, de simon. At in foro animæ si intentionem pravatam habuerit, quàmvis occultam, est usurarius, quia Deus, quem nihil latet, etiam de occultis in foro animæ iudicat, cap. Tuos, de simon. cum similib. ut hic in glos. ult. Et hæc doctrina ratio colligitur ex not. per Berou. hinc. : Jo. de Anan. in d. c. Consultuit, num. 2. vers. ut hoc plus placet. Hinc est, ut quando in foro contentioso de prava intentione venditoris constaret, etiam in eo contractus esset censendus usurarius; tunc que non esset discrimen inter forum conscientie, & iudiciale, Hostien. in d. cap. Consultuit, n. 4. vers. Quid si in iudicio contentioso, Io. Andr. ibidem in fin. Ant. de Butr. num. 6. Anchar. n. 5. Abb. item, num. 5. quæ declaratio Hostien. videtur communis; tamen si Berou. supra, in rubr. nu. 29. non levibus eam rationibus oppugnet.

Nec obijciatur, quod si declaratio Hostien. est vera, ut cum de prava intentione constat, venditor in foro contentioso censetur usurarius: hæc consequatur in casu nostro venditorem esse puniendum, quia satis de prava intentione constat ex facto ipso, scilicet per excessum pretij, & dilationem concessam ad solvendum.

Respondetur enim de prava intentione debere alio modo constare, quàm ex pretij excessu, & dilatione data, quia si id sufficeret, tolleretur distinctio supra posita de foro animæ, & contentioso, & semper ex sola forma talis contractus usurarius esset contra hoc cap. & cap. Naviganti, & cap. Consultuit, & Doctores supra relatos. Idque Hostien. Butr. Abb. Anan. & alij supra proximè citati tunc dixerunt in proposito constare de prava intentione cum venditor eam fateatur in iudicio: & ita necessario convincitur oportere eam intentionem aliunde probari, quàm per dilationem datam ad solvendum huiusmodi pretium. Imò non sufficeret si venditor fateatur se dilationem data carius vendidisse, quam presentem pecunia fuisset venditurus, nisi etiam testaretur se habuisse pravam animam fœnerandi, Ripa d. resp. 116. num. 2. quod & sensisse videtur Anan. d. loco dicens indubitatam esse venditoris ex tali contractu in foro contentioso non teneri quoties negat se intentionem habere corruptam.

Cum igitur iniquus semper negaverit se habuisse pravam intentionem, neque ea aliunde colligatur, non potuit ullo pacto tamquam usurarius in foro contentioso damnari.

Non obstant prædictis auctoritates Abb. Dec. Covarr. Sor. Summ. Consi. qui in contrarium allegantur, quibus addo Jo. de Capis. trad. de usur. tit. de vendit. ad cred. num. 56. Lupum in Comment. 3. ad cap. Naviganti, infra eodem, §. 5. num. 39. ubi alios refert. Primo, quia ipsi simpliciter dicunt tales contractus esse usurarios, sed non attingitur articulum questionis an venditor esse eisdem contractibus tenetur in foro conscientie tantum, vel etiam in contentioso; & ex consequenti

intelligendi sunt dumtaxat in foro conscientie, dissentiant à juribus, & Doctoribus citatis.

Quinimo ex his Doctoribus, qui contractum huiusmodi tamquam usurarium notant, Covarr. lib. 2. variat. resol. c. 3. n. 6. & 7. & Capistr. supradictum citat d. c. Consultat & hoc cap. In Civitate, satis ostendunt se non improbare supra traditam distinctionem inter forum conscientie, & contentiosum, Abb. autem etsi in c. Ad nostram de emp. & vendit. num. 3. asseveret tales contrahentes esse usurarios, nobis tamen non obest; nam cum postea maturius senserit contrarium in d. c. Consultat, utique standum ex posteriori sententia, præsertim distinguenti, arg. c. Literas, cum glos. in ver. Viam mediam, de restit. spoliat. & c. Per tuas, vers. Nos igitur, de sent. excomm. & eò magis cum in c. Ad nostram, citet hoc cap. quod non probat sententiam, quam ibi Abbas tuetur: nam ille text. quamvis dicat huiusmodi contractus esse usurarios, tamen declarandum, & distinguendum est iuxta text. hic, & in d. c. Consultat: nimirum ut sint usurarii in foro animæ, non autem in foro judiciali. Neque enim est novum posteriores leges per priores distingui, & declarari, Non est novum, ff. de legib. c. Cum expediat, de elec. lib. 6. Roman. conf. 57. n. 3. alioquin induceretur correctio legum contra Præcipimus, de appell. cum similibus. At verò Joannes Lupus, & Decius expressim de foro conscientie loquuntur; nam Jo. Lupus regulam constituens in hac nostra quaestione non dicit absolute huiusmodi venditores esse usurarios, sed peccatum usurae incurere; & ita in foro conscientie tantum; & omnes exceptiones, quas postea ibi subnequit, ut terminos regulæ non egrediantur, sunt intelligendæ retentis eisdem terminis, nempe quoad peccatum, & in animæ iudicio. Dec. idem, qui allegatur in conf. 91. de hac re non loquitur, sed in conf. 3. manifestè agit de foro conscientie, de quo erat consultus, ut habetur ibi in primis. An Bernardinus salva conscientia, & ibidem propè finem in concl. ibi: Sylv. Bert. habet examinatorem conscientiam: cæteri, verò, qui allegantur Theologi, sunt, de foro conscientie, quæ propria eorum est messis, expressè loquentes. Et quatenus de utroque foro loquerentur, nihil essent ponderis habituri adversus opinionem Canonistarum, quibus in hac materia magis standum est, quam Theologis; nam Canonistarum est interpretari jus divinum in dubijs casibus pertinentibus ad moralem philosophiam, Anchar. in celebri illa disputatione incipiente Antiquis, & modernis temporibus, Alex. conf. 1. n. 16. lib. 2. Dec. dicto conf. 3. num. 4.

Præterea si Canonistæ, & Theologi in contrarium citati in foro contentioso expressim loquerentur, essent intelligendi quando de prava intentione in eo foro per partis confessionem, aut alias legitime cõstaret, iuxta doctrinam Host. & Ant. de Butr. Anan. & Abb. de quibus supra n. 7. in d. c. Consultat. Et quatenus absolute sentirent tales venditores etiam non aliter probata intentione corrupta, usurarios censerent in foro contentioso, nullus essent auctoritatis: quippe loquerentur contra textus expressos in d. c. Consultat, & in hac Decretali, & receptam Doctorum sententiam, de qua testatur Berous sup. in hac rubrica nu. 34. qui d. c. Consultat in proposito textum clarum, & ad litteram appellat.

Verum tametsi ex supradictis aperta, & evidens sit late sententia iniustitia; breviter tamen attingendum apud idem N. eo contractum peccaverit & usurarius saltem in foro conscientie cõsentiens sit; nam si non erit censendus usurarius in foro conscientie etiam iuxta opinionem Doctorum, qui de foro conscientie loquuntur; longè minus judicandus erit talis in foro fori: & quidem secundum ea, quæ proponuntur dicendum est ipsum etiam in foro conscientie non esse usurarium.

Primum enim excusatur in foro animæ vendens rem carius solutione dilata, quando erat probabile dubium, an res pluris, minorisve solutionis tempore esset valitura, ut est calus expressus in hoc cap. secundum Jo. And. & omnes in sum. text. & in cap. Naviganti, in 3. casu infra cod. tunc enim, ut ait glos. hic in ver. Versimiliter, tam emptor, quam venditor æqualiter incommodum ex tali dilacione expectant, & concordant Doctores hic, & in d. c. Naviganti, Jo. de Capistr. in d. tract. n. 4. de communi, Jo. Lupus ad idem c. Naviganti, §. 5. nu. 19. 20. & 21. quæ qualitas in casu nostro plenè concurrit, quia nedum venditionis tempore erat probabile dubium, an frumentum venditum plus, minusve solutionis tempore esset valitura, sed etiam erat verisimile, & ferè certitudini proximum fore ut pretium in dies valde augetur, ut ratio illius temporis suadebat, & re ipsa evenit. Igitur in foro animæ usuram non commisit, cum hæc sola qualitas sufficiat, ad excusationem talis venditoris, ut sentit Cajet. in sum. in loco supradicto, vers. Et similiter. Quod si cum dicta qualitate ad excusationem concurrere debeatur etiam alia, ut venditor non esset alias frumentum contractus tempore venditurus, ut habetur in d. cap. Naviganti in fin. & receptor est Doctorum sententia, et c. Jo. Lupus in loco supra cit. n. 22. & dictum est supra in sum. text. planè & hæc qualitas abundè concurrat, quia N. eius qualitibus inspectis nisi tale pretium fuisset consequutum, venditionem distulisset in tempus, quo frumentum cariori pretio potuisset distrahere quemadmodum boni patres familias consueverunt.

Secundò excusatur N. in foro conscientie, si inopia, aut malitiam debitoris fortasse prospiciens, ideo carius frumentum vendidit, quia vereretur ne in pecunia exigenda laborem, impensam, difficultatemve subiret, Jo. à Capistr. in loco supra cit. Ripad. resp. 116. n. 4.

Demum alijs omisiss excusatur, si propterea vèdidi majori pretio dilata solutione, quam præsentem pecunia fuisset venditurus, ratione damni, quod passurus, vel lucri, quod amissurus fuisset ob dilatatam pretij solutione: huius enim interesse ratio habetur in mercatore negotiari solito, Jo. à Capistr. d. loco, & post Anan. Salic. Dec. & alios tradit Jo. Lupus d. §. n. 20.

Uterius QUARO An censalis contractus ad tempus limitatum sit de jure licitus.

In terminis juris cõmunis videtur licitus, quia cooptinet in se veram conditionem excellentem mutuum, & adest pretium certum, & certa etiam merx, quæ est jus exigendi annuum præstationem per tot annos: & cum venditor non teneatur, nec cogi possit fortè ipsam reddere, procul abest hic contractus à mutuo, & ab usuræ vitio: id enim, quod venditor pluribus solutionibus determinato tempore separatim factis teneatur restituere

fortem, procedit ex eo, quod in hoc contractu certo pretio emitur jus limitatum percipiendi annuum præstationem per tot annos, & non ultra; & ita tenet Innoc. hic n. 2. quem ad verbum refert, & sequitur Io. And. eod. num. & concordant Host. n. 7. in ver. Usurarium, Cardin. in 3. q. Abb. n. 7. dicens ita tenere Innoc. Host. & communiter omnes Doctores sequentes, Io. de Anan. n. 21. vers. In secundo casu, plenè Anchar. conf. 30. incipien. Dubitari solet, Conrad. de contract. qu. 80. Io. de Medin. de reb. per usur. acquis. q. 13. Sotus de iust. & iur. lib. 6. q. 5. art. 2. col. 2. vers. Pari iure, Navar. de usur. nu. 71. Covar. qui alios citat lib. 3. variat. resol. c. 7. n. 4. & ratio est evidens, quia si jus percipiendi certum perpetuò duraturum, quod est indubitatum, nulla subest ratio, quare non possim emere ad certum tempus, ut per Anchar. d. conf. 30. & trad. omnes supradicti. Nec placet differentia, quod in perpetuò consistat contractus emptionis, ex quo merx est perpetuò remanens penes emptorem, quod fecus est in censu temporalis, in quo res revertitur ad venditorem, ut per Jo. de Anan. d. n. 21. quia etiam in temporalis res non revertitur ad venditorem, ex quo dictum jus percipiendi limitatè ad certos annos, elapsis dictis annis finitur, & cessat. Et hæc procedunt non solum in venditione census antiquitus constituti, ad quem se restringit Innoc. & Jo. And. sed etiam si agatur de censu, qui eodem tempore contractus constituitur, cum etiam ille habeat eandem rationem mercis, ut voluit Card. ubi supra, Conrad. d. q. 80. concl. 3. qui reprobat distinctionem Innocent. quam etiam reprobat Sotus de iust. & iur. lib. 6. q. 5. art. 1. in 1. concl. in fin. & 2. concl. & est communis opinio.

Et eiusmodi contractus absque dubio est validus, & nullam habet fraudis suspicionem, ubi ex particularibus solutionibus certo tempore census nihil recipitur ultra pretium datum: quod si per particulares solutiones emptor sit aliquid recepturus ultra pretium conventum, nihilominus validum esse de rigore cõsuetudinis Innoc. Host. & Jo. And. & sequentes supradicti, quia hæc lucri certitudo, quæ reprobat in mutuo, admittitur in contractu emptionis, in quo potest quis successivè ex re empta plus percipere, quam sit pretium numeratum pro dicta re empta, maxime consideratis oneribus, quibus emptor se supponit: & hanc opinionem tenent Conrad. d. qu. 80. concl. 2. & 4. Navar. d. n. 71. & Covar. d. cap. 7. sibi nu. 4. & alia huiusmodi contractus nunquam reciperetur tanquam inutilis, & frustratorius, ut dicit Jo. Lap. in tract. de contract. cap. 55. vers. His suppositis lib. 1.

Omnes tamen præallegati Doctores dicunt ab eo tamquam mutuo proximo, & præferente speciem mali esse abstinentium: ita in specie Innoc. hic ad fin. dicens consulendum esse omnibus fidelibus, ut ab huiusmodi contractu abstineant, Jo. And. n. 2. vers. sed verè consulendum est, Card. in 3. quaest. vers. Hanc dicit Innoc. & Anchar. n. 4. in fin. vers. Consultat tamen Innocentius, & Conrad. d. q. 80. concl. 4. in fin. qui dicit consulendum esse Magistratibus, ut illum prohibeant, Sot. d. q. 5. art. 3. in fin. qui etiam dicit se non audere approbare hunc contractum absq. formidine, ut possint huiusmodi pecuniarj cõsus certi temporis emi, nisi tanto prioris pretio, quanta est omnium pensionum summa, Covar. d. c. 7. n. 4. qui dicit cõsulendū esse,

ut Christiani ab eo abstineant, & utile est illam à Republica relegare, & rejicere, Medin. d. q. 13. qui etiam dicit de rigore scholastico posse defendi opinionem Contradi, ut possit emi minori pretio, ubi adest consuetudo communiter approbat, ipse tamen tenet contrariam opinionem uti tutiorem, ut non possit emi minori pretio ex quo contractus habet speciem mali, & magnam similitudinem cum usurario, & sequi possunt ex eo multa inconvenientia, quæ ex vero contractu usurario evenire solent.

Ex hoc nulla habet difficultatem ubi adest excessus in proportione debiti pretij, quia alias redderetur iniquus, ut fatetur Innoc. hic nu. 2. Host. n. 7. in ver. Usurarium, & Io. And. n. 2. nam posteaquam dixerunt, si quis pro certa pecunia quantitate emeret aliquem redditum grani, vel vini, vel alium consimilem perpetuò, vel ad certum tempus, vel ad tempus vite alicuius, huiusmodi contractum esse licitum: immèdiate hoc limitatum, dummodo redditus annuus communi estimatione non excedat annuatim redditum, quem de tanta pecunia in terra empta potuisset habere; si verò excedat communiter, est illicitus, arg. cap. Consultat, infra eod. Idem dicunt Conrad. d. q. 80. concl. 2. & 4. Navar. d. n. 71. Covar. d. c. 7. n. 4. qui dant exemplum in censu decem vendito pro leuitus ad 25. annos, quo tempore facta supputatione emptor habiturus est longè ultra dimidià eius, quod dedit, maxime considerato modo huius contractus, quo emitur virtualiter annuus census ad rationem quinque pro centenario, cui hoc ut venditor teneatur omni anno restituere vigesimam quintam partem capitalis, videlicet quatuor, quæ iuncta cum dictis quinque faciunt novem, ad eò ut non facta redemptione puta ante duodecim annos, non obstante, quod emptor jam recuperavit duo decem viginti quinque quintas sui capitalis, adhuc pro reliqua dimidià capitalis exigit quinque ad rationem 18. pro centenario, & si non redimatur, nisi in 24. anno pro scutis quatuor capitalis, quæ remanent in exacta, exigit novè pro fructibus, quod est ab omni ratione alienum, maxime erga pauperes, qui non possunt se redimere, & in 22. anno solvent ad rationem 19. pro centenario in 18. anno ad rationem 100. pro centum, & in 24. anno ad rationem 200. pro centum, quod repugnat bono universali, & maxime pauperum, pro quibus edi dicitur huiusmodi Constitutio. Hæc de jure communi; sed hodie præscripta est forma novissima creandi census in Bulla 79. Pij. V. qui quidem Bullæ proculdubio supponitur census pecuniarius certi, & indeterminati temporis, ut per Navar. in tract. de Vfuris, in glos. 18. sup. d. Bullæ.

Cæterum etsi dubitari non possit emptionis censualium reddituum si iuxta formam ibi præscriptam celebrentur licitas esse, quia tamen non nihil suspecta omni tempore vite sunt, ab ijs abstinentium esse cautè censuerunt post Innoc. & alios supradictos nu. 6. Tiraq. de Retract. §. 1. glos. c. n. 16. & Io. Bap. Lup. in l. 2. c. de pact. int. emp. & vendit. §. 2. n. 62. & veluti odiosas restringendas esse dixerunt Tiraq. ubi sup. & Covar. variat. resol. i. 3. b. 71.